

List za korteti delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARCE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
noga spodaj ali
na ovitku, Ako (308)
je številka
tedaj vam a prihodnje
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Štev. (No.) 307.

Chicago, Ill., 29. julija (July) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Generalni štrajk v Copper Country.

25.000 rudarjev ustavilo delo v Calumet, Mich. in okolici. — Za večjo plačo, osem ur dela in priznanje unije. — Cela državna milica poslana na lice mesta.

Kapitalistični listi zaviljajo resnico.

V Calumetu, Mich., eni največjih slovenskih naselbin v republiki in v središču bogatega polja bakrenih rudnikov na zgorjem michiganskem polotoku, nazvanem "Copper Country" (domovina bakra), je zadnje sredo izbruhnil velik štrajk rudarjev. Pozivu na štrajk, ki ga je izdala Western Federation of Miners, se je odzvalo okrog 18.000 rudarjev, ki delajo pod zemljo in 7000 delavcev na površju v rudniških mlinih in ostalih delavnicah: skupno je zaštrajkalo približno 25.000 delavcev, med katerimi je nedvomno pet tisoč Slovencev in ravno toliko Hrvatov. Po narodnosti je največ Fincev.

Štrajk je splošen po vsej Copper-Country. Poleg številnih rudnikov Calumet & Hecla družbe, v katerih so rudarji ostavili delo do zadnjega moža, so prizadeti vsi sledeči rudniki: Tamarack, Oceola, Wolverine, Centennial, Mohawk, Ahmeek, Champion, Baltic, Tri-mount, Quincy, Isle Royale, Superior, Franklin, Greenland, Mass Mine in par rogov v Keweenaw Country. Vsega skupaj počiva okrog 50 rudnikov. Tem se v kratkem pridruže tudi mlini in rudno-izpiralnice in topilnice v Lake Linden in Hancocku, kjer imajo še dela samo za par dni.

Kapitalistični listi so sprva raznesli vest, da so bili rudarji izprti, da je Calumet & Hecla družba prehitela delavce in zaprla jame še preden je unija izdala poziv na štrajk. J. E. Antill, tajnik lokalne calumetske unije, pa brzojavno zanika to vest, da ni res tako. On pravi, da so rudarji ustavili delo na poziv unije in se solidarno odzvali do zadnjega moža. Antill tudi zanikuje vest kapitalističnih listov, da je med štrajkarji samo 20% mož organiziranih; naš pa je 90% rudarjev v lokalni uniji.

Rudarji zahtevajo priznanje unije, osem ur dela in \$3 dnevne minimalne plače. Razen tega zahtevajo, da se imata namestiti dva moža k vrtnemu stroju namesto jednega, kot je sedaj. Rudarske družbe so prve dni štrajka odklonile vsako pogajanje z rudarji. Unijski uradniki in zastopniki štrajkarjev so pripravljani na konferenco z družbami, da se pogovore o zahtevah rudarjev; družbe so pa do sedaj odbile vsako prisostvovanje pri konferenci.

Vesti o nemirih.

Calumet, Mich., 24. jul.—(Poročila "Uniaed Press".) Cela narodna garda države Michigan je poklicana na lice mesta. Garda šteje 3200 mož. Šerif Crane je brzojavil governerju za vojaške čete, ker so po njegovem mnenju nemiri neizogibni. Prejšnji dan so bili majhni spopadi pri rovu št. 4, ko je par rudarjev hotelo na nočno delo, toda štrajkarji so jih odvrnili. Kapitan Thomas Mathews je bil tepen in odpeljali so ga v bolnišnico. Okrajni šerif je zapregel čez tisoč deputijev, med katerimi je veliko rudniških bosov. Štrajkarji so na več mestih pregnali deputije od rudnikov in jim pobrali policijske zvezde s prs. Delo povsod počiva. Rudarji zahtevajo, da se imajo odstraniti tudi neunijski uslužbeni pri sesalkah v jamah in na njih mesto morajo priti unijski možje. Štrajkarji niso zato, da bi tudi sesalke počivale, ker je nevarnost, da voda zalije rove, toda dotičniki morajo biti nastavljeni iz unije. V Ahmeeku se je rudarjem posrečila priložnost, da je nastavila unijske možje pri sesalkah; v rovih

Calumet & Hecla pa sesalke počivajo in voda ima prosto pot.

Calumet, Mich., 25. jul.—Včeraj so se vršili ponovni nemiri. Delavci v strojedelavnicah na Hecli se niso hoteli takoj odzvati pozivu rudarjev, da naj opustijo delo, vsled česar so jih nekateri mladi fantje iz štrajkarskih vrst hoteli pregnati iz delavnice. Priskočili so deputiji in vnel se je boj, v katerem je baje počilo nad sto strelcev in okrog trideset oseb je bilo ranjenih. Governer Ferris je sporočil, da pride v soboto cela državna brigada miličarjev v Calumet.

Chicago, 25. jul.—Danes se je odpeljalo čez Chicago 2500 vojakov državne michiganske milice v zgorjni Michigan, kjer je štrajk v bakrenih rudnikih. Vojaki so prišli iz Laansinga in peljejo seboj municije za tri dni. Poleg vojašne pešev gre večje krdo kornikov in tudi tri poljske topove peljejo seboj. Vojaki imajo biti v soboto že tam, nakar bo razglašeno obredno stanje, ako se še pojavijo nemiri. Governer Ferris pojde osebno v Copper Country, kjer bo komandiral vojaške čete.

Veliki shodi rudarjev.—Voditelji štrajka skrbijo za mir.

Calumet, Mich., 25. jul.—Včeraj so se vršili veliki shodi rudarjev v Ahmeeku, Mohawku, Hancocku in v South Range. Na vsakem teh shodov je bilo od dva do tri tisoč štrajkarjev. Govorniki so priporočali rudarjem, da naj delajo po vseh svojih močeh za mir in red.

Calumet, Mich., 25. jul.—C. E. Mahoney, podpredsednik Zaprane rudarske zveze (Western Federation of Miners), je prišel semkaj in prevzel vodstvo štrajka. Mahoney zastopa predsednika Moyera, kateri je v Evropi. Mahoney izjavlja, da bo preprečil vsak nemir in če pride še do kakšnih izgredov, ne bodo tega krivi rudarji, tmveč oboroženi hlapec kapitalistov, ki hočejo izzvati štrajkarje. Obenem bo Mahoney predložil družbam zahteve rudarjev in predlagal konferenco za pogajanje. On je strogo proti temu, da bi neunijski možje oskrbovali sesalke, čeprav voda zalije rove.

"Rudarji v Copper Country" — pravi Mahoney — "so bili prisiljeni zaštrajkati. Nikjer se rudarjem ne godi taka krivica, kakor ravno tukaj. Rudarji so najslabše plačani. V Butte, Mont., kjer se prodaja baker po 15 centov funt, je najmanjša plača \$3.75 na dan. Ravnotako je v Arizoni. V Copper Country pa plačajo komaj \$2.00 do \$2.50 za tri-najst ur dela na dan. To se mora odpraviti."

Governer noče posredovati.

Calumet, Mich., 26. jul.—United Press.) Podpredsednik Mahoney je včeraj brzojavil governerju W. N. Ferrisu v Lansing, da naj pride v Copper Country in skuša posredovati med rudarji in družbami za spravo in mir, ter naj bo kmalu tukaj, tako da ne bo treba vojakov niti vojnega stanja. Governer je odgovoril, da se morajo delavci in družbe sami domeniti glede sprave in da on ne bo nič posredoval; vojaške čete — pravi governer — morajo pa kljub temu v okoliš štrajka, da ohranijo mir (Kajpak! Mir v senci bajonetov in pušk!)

V Calumetu je včeraj vladal mir. Po mestu in okolici so se vršile velike demonstracije rudarjev. Več tisoč rudarjev je korakalo po ulicah in od enega rova do drugega, da se prepričajo, če niso

tam neunijski delavci pri sesalkah. Večina gostin je zaprtih. Trgovine vse počivajo. Trgovci so ustavili kupčijo na kredit in zahtevajo gotov denar.

Splošna stavka.
(Izvirno poročilo.)

Cenjeno uredništvo "Proletarca": Calumet, Mich., 23. jul.—Danes se je pričela splošna stavka pri nas. Zahteve so \$3.00 in osemurno delo, ter priznanje unije. Prosim vas, potrudite se in dajte na znanje slovenskim delavcem štom Amerike, da se za zdaj ogibljejo tega kraja. Štrajk je pod vodstvom unije W. F. of M., številka naše podružnice je 203. Nadalnje poročilo sledi.

Rudarji v železnih rudnikih za štrajk?

Marquette, Mich., 26. jul.—Rudarji v železnih rudnikih gornjega michiganskega polotoka (Mesaba, Marquette, Goebie, Mineral Range, Ironwood itd.) se tudi pripravljajo na štrajk. Videči v generalnem štrajku bakrenega okrožja najlepšo priliko, da se potegnejo za svoje pravice, bodo ustavili rudarji delo mogoče v par dneh. Število teh rudarjev znaša okrog 40.000.

Vojaštvo dere v bakreno okrožje.

Calumet, Mich., 27. jul.—Vojaške čete so pričele polniti tukajšnji kraj včeraj že na vsesgodaj zjutraj. V posebnih vlakih so prišle čete iz Big Rapids, Gran Haven in iz Muskegon. V celem Houghton County je včeraj vladal mir. Nekaj prask med deputiji in štrajkarji je bilo v Ahmeeku in Mohawku, kjer so rudarji pregnali neunijske od sesalk v rovih.

Vojno stanje še ni razglašeno. Governer Ferris izjavlja, da ne bo prišel semkaj, dokler ga ne pozove šerif.

Trust bakra hoče s pomočjo bajonetov in pušk operirati rudnike.

"The Milwaukee Leader" (socialistični dnevnik) ima z dne 25. t. m. sledeče posebno poročilo iz Calumeta:

Calumet, Mich., 25. ju.—Trust bakra namerava nadaljevati delo, oziroma prisiliti rudarje, da se vrnejo na delo, s pomočjo vojaštva. Zato pa je country šerif, zvesti hlapec Calumet & Hecla Co., izposloval milico semkaj. Vse torej kaže, da bo zgornji michiganski polotok kmalu druga West Virginija. Lastniki rudnikov se obnašajo, kakor da se niti najmanj ne ozirajo na protest rudarjev proti neštetim krivicam, ki so jih prizadeli zadnjim; magnetje bakra hočejo vporabiti v politično silo države, katera jim dobro služi proti štrajkarjem in postavi hočejo nasproti štrajkarjem militaristično silo, da pokažejo delavcem svojo moč, češ, tako znamo mi, kaj bote vi proti nam. Vprašanje pa je da li se bo trstu bakra ta satanska nakana posrečila. Prihod vojaštva v rudarske naselbine je takoj naredil čisto drugačen vpliv na rudarje, kakor so pa pričakovali kapitalisti in njih politični hlapeci. Rudarji se niso skрили strahu in groze pred bližnjim orožjem in uniformami, temveč je prisotnost čet še bolj vzbudila srd proti izkoriščevalcem in utrdila njihovo solidarnost v vztrajanje v boju do zmage. Resnica je tudi, da so mnogi vojaki, zlasti v Narodni gardi sami rudarji, ki bodo gotovo čutili bolj z delavci, kakor pa z okrutnimi gospodarji, ki enako izkoriščajo vse proletarske sloje. Te vojake bo lažje nahujskati proti rudarjem, da bodo sledili vsakemu migljeju tiranskih kapitalistov.

Navdušenje za stavko.

(Izvirno poročilo.)

Calumet, Mich., 25. jul.—Cenjeno uredništvo "Proletarca". — Splošni štrajk po vsi okolici! V terek zvečer je sklicala tukajšnja podružnica W. F. of M. zborova-

nje, na katerem so zbrani rudarji soglasno sklenili, da v sredo zjutraj zaštrajkajo. In tako se je zgodilo. Ostali smo vsi doma. Navdušenje za stavko je veliko. Zahtevamo \$3.00 na dan, osem ur dela, priznanje unije in dva moža pri mašini v jami. Stavko vodijo Guy Miller, J. C. Lowney in Janko Teržič, vsi od Western Federation of Miners. Kako dolgo bo štrajk trajal, ne vem. Boj bo hud. Prosim, razširite v vašem cenj. listu glas o stavki, kolikor največ mogoče. Pozdrav!

Slovenski štrajkar.

FAKTA O MICHIGANSKEM ŠTRAJKU.

Število rudarjev: 18.000.

Število delavcev na površju: 7000.

Rudnikov: Okrog 50.

Sedanja plača: \$2.00 do \$2.50.

Delavni čas: 12—13 ur.

Trust bakra naredi milione dolarjev dobička vsako leto.

Michiganski baker ima vedno najboljšo ceno na trgu.

Calumet & Hecla Co., katera ima svoj sedež v Bostonu, izplačuje mastne dividende — do 80% — leto za letom svojim delničarjem.

Calumet & Hecla ima v svojih pesteh politično oblast v Calumetu, Hancocku in v Houghtonu.

Calumet & Hecla poseduje ves svet izven mestec Red Jacketa in Lauriuma in vse hiše izven teh mestec, kjer stanujejo rudarji, so lastnina iste.

Rudarji, ki kopljejo baker in dajejo eksistenco celej Copper Country in redijo tolpo kapitalistov v Bostonu — nimajo pa nič drugega, kakor žuljave roke in batina.

STAVKA DELAVCEV V LUKAH.

Glavni odbor zveze italijanskih delavcev v lukah v Savoni je sklenil 8. t. m. da se razširi bojkot ladij "Società nazionale" na vse italijanske luke. Zveza italijanskih posestnikov ladije preti, da bo izprla vse delavce po ladjah. Nato odgovarja zveza italijanskih ladjinskih delavcev, da bo proklamirala splošno stavko po vsej Italiji. V Genuo je dospelo včeraj 250 karabinerjev v pomoč policiji.

Za Calumet in okolico.

Sodr. Frank Šavs, ki se je ravnokar vrnil iz Minnesote, je odšel v Calumet, kjer se vrši štrajk rudarjev. Govoril bo štrajkujočim pod vodstvom Western Federation of Miners. Pobiral bo tudi naročnino za Proletarca. Sodrugom ga toplo priporočamo.

Direktorij.

Sodrugi!

Vsled štrajka rudarjev v Calumetu in okolici se nudi posebna prilika za našo agitacijo med rudarji-štrajkarji. Potrebno je v tem boju med delom in kapitalom delavce privedi do spoznanja, da leži njih moč nad nenastitnimi baroni rudnikov edino v solidarnosti — v skupnem nastopu. Zato je nujno, da se izdajo posebne brošure in da se pošilja vsak teden med štrajkujoče rudarje nekaj sto iztisov Proletarca.

Da se pokrijejo stroški za to agitacijo, je treba splošne gmetne pomoči. Vsled tega je jugosl. soc. klub št. 1. v Chicagu, na seji dne 26. t. m. sklenil, apelirati na vse jugosl. soc. klube, da pošiljajo v ta namen prostovoljne prispevke za agitatoričen fond.

Sodrugi! Boj rudarjev v Michiganu je naš boj, zmaga štrajkarjev je naša delavska zmaga; izguba štrajka je izguba celega delavskega razreda. Pomagajte štrajkarjem s tem, da jim preskrbite dovolj poučnih knjižic in lista Proletarca.

Prispevke je pošiljati tajništvu J. S. Z. 111 N. Market St. ali pa upravništvu Proletarca.

Rudarji v pravičnem boju

18.000 rudarjev v Cooper Country je napovedalo boj svojima izkoriščevalcem. Ogrorna množica mezdnih sužnjev, ki je leta in leta prenašala najgorostanejšje krivice pod železno peto svojih tlačiteljev, je končno povedala svojim gospodarjem, da ima dovolj krivic.

Kdor pozna razmere v dotičnem kraju, se ne bo čudil, temu. Že leta in leta je bila situacija v Cooper Country podobna spečemu vulkanu, kateri je le čakal prilike, da izbruhne z velikansko silo. Stavka rudarjev ni nič drugega kakor opravičen odpor užaljene delavske duše, ki ne more več prenašati bremena in batin. Protisila je tiranskega kapitalističnega nasilja.

Dvajset let so rudarji v Calumetu in okolici mirno prenašali udarce. Ravno letos je dvajset let, odkar se je tamkaj vršil zadnji štrajk, kateri pa ni bil proti sedanjemu štrajku niti senca. Tisti štrajk je bil zgubljen, s tem je bila izgubljena tudi vera delavca v samega sebe — za dolgo vrsto let. Od takrat je vladala med starimi rudarji vera, da je vsak nadaljni štrajk v Cooper Country nemogoč. In mnogo jih je starih rudarskih veteranov v Calumetu, ki so v to verjeli morda še do včeraj. Na drugi strani je pa Calumet & Hecla Co. na razvalinah razbitega štrajka z 1893 zidala svojo silno moč. Slovenci in Italijani so bili popolnoma izključeni iz njenih rudnikov za dobo sedem let, češ da so bili oni povzročitelji tistega nesrečnega štrajka. Pozneje, ko so si Slovenci in ostali pridobili to "milost", da so smeli delati v rovih C. & H. so bili izpostavljeni najgršemu šikaniranju. In rudarjem drugih narodnosti se tudi ni boljše godilo. Padal je udarec za udarec. Največji udarec je pa padel na rudarje, ko je pred nekaj leti prevzel vodstvo rudnikov Calumet and Hecla družbe zloglasni James McNaughton kot superintendent ali vrhovni upravitelj. Ta šlovec je odvzel rudarjem še tisto trohico "ugodnosti", kar so jih še imeli. Pred par leti je izposloval, da se je rudarjem znižala plača za 10%. Pri vrtnih strojih ali svedrih so bili poprej trije možje, pozneje dva; McNaughton je končno vzel vsrzan še drugega moža, tako da je ostal pri svedru en sam delavec, kateri je do sedaj opravljal tisto delo, ki so je nekdanj opravljali trije. Priganjal je rudniške bosse, da so morali pritiskati rudarje vsak dan bolj in bolj. Nakladači (trammers) so morali nakladati od časa do časa vedno več vozikov. "Več bakra ven na površje, več bakra!" — je bila njegova parola iz to za isto borno in zmanjšano plačo.

Na drugi strani si je pa car McNaughton zgradil najgršo politično mašino, kakoršne še ni bilo v Calumetu. Bil je obenem župan Calumeta in vsa politična oblast se je koncentrirala v njegovi osebi. Nastavljal je sam rudniške inšpektorje in kontroliral mestno oblast v Red Jacketu in v Lauriumu. Skratka: bil je vse in eksistenco slehernega rudarja je bila odvisna od njegove volje.

Zato je moral priti odpor. Moral je! S to mislijo so se morali sprizniti tudi tisti stari rudarji, ki so verjeli v "nemogoče". Svaka sila do vremena — in kadar je sila največja, mora priti protisila.

Pravični boj rudarjev v Cooper Country je moral priti in končati se mora z zmago. Z ozirom na dejstvo, da je v tem boju okrog pet tisoč Slovencev, pet tisoč slovenskih mezdnih sužnjev, si smatra "Proletarce" do dolžnost, da posveti temu boju izredno pažnjo.

Rudarji.

Sli ste v boj, da zmagate — ne da padete poraženi! Vaša zmaga bo zmaga vseh zvednih delavcev v Ameriki in vaš poraz bo zabeležen vse, ako ga doživite. Zato je vaša sveta dolžnost, da vztrajate v tem boju vsi do zadnjega!

Naj ne bo med vami slabotneža, kateri bi se oplašil in izdal svoje brate v odločilnem trenutku bitke. Stojte trdni kot skala za svoje pravice in ne odnehajte niti za en las!

Vi ste moč, vi ste sila, ki lahko pridobi vse! Bodite solidarni! Ne primite za orodje tako dolgo dokler družbe, vaši gospodarji, ne podpisujejo vse vaše zahteve, kar zahtevate. Ako tega ne storite — tedaj je ves vaš trud zastoj!

Za vami stoji mogočna armada organiziranega delavstva; mogočna armada vaših bratov, ki so pripravljani vsak hip, samo kadar rečete, priskočiti vam na pomoč gmetno i moralno. Kajti vaš boj je tudi naš.

Rudarji! Vaš boj je v dobrih rokah — vodstvo je vredno, da mu ohranite popolno zaupanje. Western Federation of Miners je organizacija, katera je izvojevala že mnogo bitko v prid rudarjem po Zpadu in izvojevala jo bo tudi za vas, samo če ostanete solidarni in disciplinarni. Bodite mirni in prezrite vsako izzivanje in žaljenje od strani oboroženih kapitalističnih hlapecev! Vaš boj je boj počivajočih rok — ne pa boj pesti! To si zapomnite. Ne dajte prilike svojim tlačiteljem, da bi vas zapirali in sodno preganjali. Poslali so vojake nad vas z namenom, da vas zbegajo in raztrgajo vaše vrste in tako prisilijo, da greste nazaj na delo — razbiti, poraženi. Ali ni je sila na svetu, da bi prisilila nazaj v rudnike, dokler niso ugodene vaše zahteve, ako ostanete mirni in složni ter neganjeni napram vsaki grožnji. Obžalovanja vredno bi bilo, da bi vaš boj zahteval človeške žrtve in kri, ki je tako dragocena. Zato vztrajajte mirno.

Štrajkate zato, da zmagate! Ne odnehajte za pičico! In končno vsi v unijo do zadnjega moža. Kajti združeni bote gotovo zmagali — nezdrženi pa padli!

Naprej za svoje pravice!

Naprej do zmage!

Apelujemo na vse zavedno jugoslovansko delavstvo v Ameriki, da podpira svoje brate v Copper Country, ki so v pravičnem boju moralno in gmetno. Pomagajte jim moralno s tem, da razširite glas o njihovem boju na vse kraje in tako preprečite, da ne bo kdo šel s kebat gori. Pomagajte jim gmetno, da o prvem klicu priskočite z denarnimi prispevki, ako bo stavka trajala dalj časa. Sedaj je čas, da pokažemo, delavci, svoje bratstvo in slogo!

RUDARJI V COPPER COUNTRY MORAJO ZMAGATI!!

Iz naselbin.

Cleveland, O.

Cenjeno uredništvo "Proletarca"! Upam, da tudi meni odmerite malo postora v tem nam priljubljenem listu. Ravno kaj posebnega vam nimam poročati, ker so skoraj taki ali enaki dopisi na dnevnem redu, v tem ali onem listu.

Kar se tiče društvenih razmer, smo tukaj na precej trdni podlagi, — kakor redko kje. — Cleveland šteje danes okoli 70 slovenskih podpornih društev, spadajočih k različnim jednotam in zvezam in tudi nekaj samostojnih. Torej vsak, ki se kaj zanima za društvo, lahko pristopi k temu ali onemu naprednemu društvu, kakor je S. S. P. Z., ki plačuje svojim članom v službu bolezni \$8 na teden, \$1.15 na dan in \$500.00 posmrtnine. Dobi se pa še tudi dosti slovenskih rojakov, ki ne pripadajo še k nobenemu podpornemu društvu ali organizaciji, in še zmiraj odlašajo čes, kaj mi če društvo, vsaj sem še mlad in čil, mi ne manjka ničesar in tudi lahko delam. Tega pa ne upoštevajo, da se je že tisoče in tisoče slovenskih trpinov podalo od doma zdravih in čilih, ne da bi slutili, da se ne povrnejo nikdar več zdravi ali jih pa celo mrtve pripeljejo nazaj, kar se dogaja dan na dan, ko postanejo žrtve kapitalizma. Kdo jim boede takrat pritenel na pomoč? Ali ne društvo? Ali jim bodo mar kapitalisti ali takorekoč častilci moloha priskočili na pomoč?

Zatorje, rojaki, pristopajte k slovenskim naprednim društvom in postanite "Svobodomiselnici". Ni se vam treba ozirati na ševanje farških petolizcev, ki trobijo v svoj rog, saj ne vedo, da so na napačni poti, bodo se pa tudi njim enkrat oči odprle.

Premislite torej, da ne živimo v 16. stoletju, marveč v 20. in gremo naprej, ne nazaj, kajti suženjstvo in tiranstvo je že davno uničeno, akoravno se še tu in tam dandanes pojavlja. Kdo je za temu kriv? Ali ne lahkomišljeni delavci, ki še zmiraj sedajo na li-manice gladkobesednim farškim agentom, ki so hlapeci kapitalizma in na ta način izkoriščajo ubogo delavstvo. Skrajni čas je že, da bi se enkrat izpametovali. Ali ni to očitno zasmehovanje? Ali se res bojite pekla, katerega vam obeta-jo po smrti? Ne more biti hujšega pekla, kakor ga imamo sedaj in v katerem se nahajate. Ti agenti vas takorekoč na ta način tolažijo ali bolje rečeno zasmehujejo, češ, da je delo "zabava", da bodemo po smrti dobili plačilo za naš trud i t. d. Zakaj smrdi delo njim, pa imajo nebesa že na tem svetu? To je pač njim deveta briga, kaj se bo z nami po smrti zgodilo. Njim je samo za sveti dolar.

Če delamo mi pokoro že na tem svetu, da pridemo enkrat v večna letovišča, jo bodejo delali oni gotovo v ober-peklu, ker so učeni in so že prej vedeli, kaj jih čaka na onem svetu.

S svobodomiselnim pozdravom!

J. E. Reberšak.

Chisholm, Minn.

Slavnosti na dan 4. julija, dan praznovanja odvisnosti, so se začele tudi pri nas na Chisholmu, kakor mislim — povsod po Z. D. Mnogo govornikov je razlagalo zgodovino Z. Držav. Posebno pomembni so bili govori o odvisnosti, ako pomislimo, kako hude čase je imelo ljudstvo nekdanj samo radi tega, ker je stremilo po naprednosti in svobodi.

Marsikateri je žrtvoval svoje življenje za svobodo svojih potomcev.

Pred 137. leti so vpili hrabri junaki: "Mi nočemo vladanja brez zastopništva." Kralji in cesarji so imeli vse to le za izmišljene sanje. Mnogo nezavednih ljudi je še bilo, ki so bili s cesarji in kralji istega mišljenja. Niso hoteli verjeti, da bi bilo ljudstvo sposobno samo se vladati. Šele po hudih bojih so jih zavedni in v bojih za svobodo vztrajni ljudje prepričali, da so sposobni vladati se brez cesarjev in kraljev.

Proglasili so deželo za svobodno in neodvisno. Razobesili so zvezdno, rdeč-belo in modro-barvo zastavo, kot znak pravice in svobode vsemu ljudstvu, živčemu v "Deželi Svobode".

Poglejmo, kje smo danes, ke nam oznanjuje ista zastava svobode, neodvisnosti in pravice!

To vprašanje bi bilo nujno potrebno vsakemu delavcu, ki si želi zboljšati svoj položaj, da si more prilično sam presoditi.

Ali je to ista zastava, ki varuje svobodo, da more izkoriščevalec neprenehoma izrabljati trpežno delavstvo? Ali je to ista zastava, ki pusti, da poženejo izmučenega delavca v zapor, — kakor hitro izgane za izboljšanje svojega položaja? Ali je to ista zastava, — ko dovoli pretepati in streljati delavce, ki hočejo svobode, za katero so se že pred davnim časom dedi borili in kri prelivali?

Ali je to ista zastava, — da tako "lepo" varuje svobodo tisočih otrok, ki morajo hoditi brez zajutreka v šolo — in že od sedmega leta naprej — v tovarno — garati po 10 in več ur na dan! — Ali ne — zastava ni temu vzrok! Vzrok tiči v sistemu izkoriščevalec, katerega pa ljudstvo še podpira in ga bode podpiralo tako dolgo, dokler ne zasije druga zarja in se ne predrugači. Toda nihče ne bo delal za nas, ako ne gremo sami v boj in si ne pričaramo sami te svetle zarje in ne predrugačimo ves sistem. —

Kdaj in kako hitro se bo to zgodilo, bodo odgovorili — za vedni delavci!

A. Mahne.

Franklin, Kansas.

Dne 9. junija t. l. je postal kapitalistični moloh zopet za eno žrtev bogatejši. Ravno kapitalizem je oni, ki je ubil in spekel rojaka John Kenda, člana društva št. 92 S. N. P. J. in dr. sv. Barbare. Spadajoče v Forest City, Pa. — John Kenda se je podal kot pregledovalec plinov dne 19. junija ob 4ih zj. v rov št. 19 Weier Coal Comp.

Ob 5½ zj. je pa nastala strašna plinova eksplozija, v kojoj je našel direktno smrt. On je šel v rov seveda za varnostno svetilko, kakršne so sploh tukaj v rabi, toda te svetilke so samo po imenu "varnostne" in niso tako moderne, kakor v Evropi.

Od gotove strani se čuje, da je ponoci ventilacija počivala iz česar se sklepa, da je moral zaspati nočni čuvaj, — ki je pri vsakem rovu — samo eden, Zakaj ne bi nastavili premogarski mogotci v tej neznosni vročini, ki je tu v Kansas — vsaj dveh nočnih čuvajev, da bi se menjavala. Podnevi je nemogoče spat; prvič ne radi vročine in drugič pa radi rojmu, ki jih je tu na milijone.

Premogarskim baronom gre tu za \$, ki jim je bolj svet, kakor pa človeško življenje. Ako bi opravljala ventilacija svoj posel vse noč bi bilo nemogoče, da bi se na bralo toliko plinov. Ponesrečena so našli šele ob 4ih pop. pri nekkih hodnikovih vratih.

Dasi je nabralo dovolj resnišnega moštva z modernimi aparati, ni bilo radi groznega smrada mogoče priti poprej do njega. Pokopali smo ga 21. junija v Frontenac-u. Kms. Rajni je bil rojen na Primorskem leta 1887. — torej šele 26 let star. Tu zapušča zalujočo sprava in njegova otroka. — Bergeba sta se udeležili obe društvi — korporativno in z zastavami, za kar jim gre hvala.

Padel si John Kenda v prerani grob kot žrtev današnjih razmer. Počivaj v miru! — Rojaki, delavci, tukaj vam je zopet vzgled, zakaj je moral ranjki v prerani grob.

Padlo pa jih je tudi že pred njim na tisoče na enak način.

Organizirajte se torej v socialistični stranki, ki je edina, ki je v stanu odpraviti današnji blazni kapitalistični sistem. Kadar bo vladal socializem kot tak, potem bodo tudi podobne nesreče izginile; dokler se bo pa šlo le za profit — tako dolgo ostane — pri stercem.

Delavci, pristopajte v socialistično stranko, čitajte socialistične časnike, kajige in brošure ter ustanavljajte socialistične klube.

Tudi tukaj na Franklin-u se je ustanovil soc klub dne 3. maja 1912. Bil je tu kot glavni govornik sodrug Jože Zavertnik iz Chicago. Oh, kakšno navdušenje je bilo takrat! Vsa je bil socialist.

Vpisalo se jih je takoj 27 — pa

— 12 jih je bilo, ki niso nikdar več zraven prišli in niso tudi nič prispevali. Morda so si mislili: "Sedaj se pa že lahko imenujemo socialiste, saj smo vpisani v klub!"

Par jih je ostalo potem zvestih še nekaj tisocev in še ti so se sedaj ponovoma izavečevali.

Že od aprila meseca se ni vršila nobena seja več, kar je ja zelo žalostno. Poslal sem sicer članarino za maj in junij na zvezino tajništvo, a za julij mi je pa že nemogoče. Zato apeliram na vse zavedne sodruge v Franklin, Kansas, katerim so pri sreč delavski interesi in na vse, ki se ne strinjate z današnjim kapitalističnim sistemom, da se ja udeležite seje 1. nedeljo ob 4ti uri pop., to je 3. avgusta t. l.

Dne 22. junija so zborovala društva sv. Barbare št. 41, 44, 47 in 59, ki so združena pod skupno zastavo v Jaks Wille, Kans.

Poleg drugih točk se je razpravljalo tudi o bodoči konvenciji društev sv. Barbare, ki se bo vršila v septembru t. l. v Pittsburgu, Pa. Sklenilo se je, da se četrto nedeljo v avgustu, to je 24. avgusta povabi vse delegate društev sv. Barbare v državi Kans na skupno posvetovanje radi vožnje. Odločilo se bo, kdaj in po kateri progi se odpeljejo delegatje na konvencijo. Delegati, ne pozabite priti na sejo dne 24. avg., ki se bo vršila ob treh popoldne v "Avstrijski dvorani" v Frontenac, Kansas. Nihče naj ne izostane od tega velevažnega sestanka!

F. W.

Milwaukee, Wis.

Preselil sem se iz Minnesote sem v to socialistično mesto in se tu ustanoval. Zdi se mi tu vseeno prijaznejše in tudi toliko izkoriščanja ne opazim tu, kakor v Minnesoti. Najbolj na debelo izkoriščajo v Min. slovenske delavce.

V "Glasilu" S. N. P. J. sem čital o še vednem nesramnem počenju.

Ljubo Bogičevca in Jože Košaka, upravnika N. V. v Duluth-u, ki je takorekoč nadagent Bogičevca.

Ko sem prečital oni članek, sem si mislil: "Torej še vedno Košak in Bogičevc žanjeta? Ali niso naši troneči rojaki še vstali iz spanja nezavednosti? Čemu ne pokažejo lopovom hrbta? Li niso še čitali o aferi Golika, to je enega ponesrečencev, ki je prišel v roke Bogičevcu in drugim in s tem tudi na beraško palico?"

Res, žalostno je, da more še zdaj obstojati tako izkoriščanje naših revnih ponesrečenih rojakov v Min. in da N. V. še vedno oglašja take pijavke, kakor je Bogičevc. Žalostno je tudi, da je N. V. vršil v roke takemu človeku, kakor je Košak, ki uporablja N. V. kot za šotor, v katerega se skriva.

Čudno se zdi vsakemu Slovencev v našem mestu, ki je čital "Glasilo", v katerem opisuje član S. N. P. J. nesramno izkoriščanje Bogičevca in Košaka.

Čemu trpe delničarji N. V. tega človeka Košaka — v sodstvu?

Nekateri trdijo, da imata Košak in Bogičevc gotovo še enega izmed delničarjev v svoji družbi — čemu, se ja te eden, ki ima največ delnic pri družbi N. V.

Krvavi, izprešani denar, ki ga Bogičevc izpreša iz ubogega, hromelega delavca, se razdeli med tri osebe. Tako se sumi med nekaterimi tukajšnjimi rojaki, ki so šele pred kratkim časom prišli iz Minnesote in ki so jim razmere v Minnesoti popolnoma znane.

Ako je vse to resnica, potem moram reči: "Fej izkoriščevalec. Naše izkoriščanje bode in mora najti grob, v katerega se boste pogreznil z vašimi ponosnimi imeni vred! Knjiga vašega življenja bo kmalu odprta. Pošteno slovensko ljudstvo bo čitalo in nje in vam obrnilo hrbet za vselej!" Upam, da bo kateri rojakov iz Min. že o kratkem obširneje razmotrival o tej lopovščini in s polnim imenom imenoval tudi onega, ki si masti brado s Košakom in Bogičevcem. Masti si jo z onim denarjem, ki bi ga moral dobiti od družbe — ponesrečeni delavec!

Pozdravljam vse rojake po Minnesoti, tebi vrli list pa želim mnogo novih naročnikov.

N. L.

Canonsburg, Pa.

Ker ni bilo še nobenega dopisa v "Proletarcu" iz naše naselbine, sem se jaz namenil naznaniti širši javnosti, da smo ustanovili 20. julija socialistični klub a 24 člani. Zato tovariši, delavci, le tako naprej za skupno delo! Zavedajmo se naše velike moči. Čitajmo le take knjige in časopise, ki pišejo za naše delavske interese. Ki so naša lastnina in naše orožje. Stojmo v vrstah razredno zavednega delavstva. Le tako se moremo skupno bojevati proti našemu kletemu sovražniku — kapitalizmu in njegovemu krivičnemu izkoriščanju.

Ravno to nas je privedlo k temu, da smo ustanovili socialistični klub. To nam daje najlepšo upe tudi za bodočnost. Treba je samo odložiti malomarnost in opustiti vse, kar nas drži v starokopitnosti. Rojaki, ki se še vedno držite starih navad, bi morali sedaj spregledati, da nam je treba vseh moči, da dosežemo novi cilj, da ne smemo več hoditi po potih, ki nas peljejo vedno nazaj v temo in pod noge drugim narodom. Stremiti moramo vedno naprej za izboljšanjem, za močjo, svobodo.

Delavstvo stoji sedaj v času orjaških bojev. Na eni strani je mogočen kapitalizem, ki grabi in rop naše pravice, jemlje nam ne samo zdravje in moč, ampak tudi življenje. Izkorišča naše otroke in žene, potiska nas med črno zidovje tovarn in pod zemljo — v globoke rove, da ne vidimo zelene, cvetoče narave, da ne občutimo lepote življenja. A ta kapitalistična moč propada v pričo vzbujajočega se delavstva. Milijone zavednih mož koraka proti trdnjavi Kapitalizma. Zemlja se trese pod čudovito mogočno armado. Trepetajoči tirani se še love. Sedaj imajo še moč. A kako dolgo jo bodo držali? Dokler se ne vzbude oni delavci, ki so danes še njih slepo orodje, ki se še ne zavedajo svoje moči. Kadar bodo pa tudi ti vstali in stopili v vrste socialistične stranke, — takrat bo kapitalistična moč zlomljena.

Delavstvu bo zasijalo solnce svobode, enakosti in bratstva.

K ustanovitvi socialističnega kluba nam je veliko pripomoglo pevsko in izobraževalno društvo "Bled" iz Franklina, Pa., ki je prisostvovalo in pelo krasne pesmi na slavnosti razvitja društvene zastave društva "Jutranja Zarja" št. 29. S. D. P. Z. 30. maja, tega leta.

Posebno nas razveselil član pevskega društva, sodrug Andrej Vidrih, ki je nastopil kot govornik — ter končal, da ravno ta zastava naj bo simbol ustanovitve socialističnega kluba. Kot predsednik društva izrekam pevskemu društvu "Bled" tem potom najprisrčnejšo zahvalo.

Pozdrav vsem zavednim delavcem!

John Koklieh.

S pota.

Zadnjič sem na kratko opisal položaj delavcev, ki se mučijo po različnih tovarnah v državi Indiani in Ohio, ker se pa sedaj nahajam v Pennsylvaniji med premogarji, hočem tudi položaj premogarjev malo opisati.

Skoro gotovo je, da ni bila premogarska industrija še nikoli v boljšem evetju, kakor je sedaj. Potoval sem po Allegheny, Washington in Westmoreland okrajih, kateri vsi se nahajajo po jako valovitem Allegheny gorovju. V brezštevilnih hribih je vse polno premogokopov, v katerih dela na tisoče človeških bitij, kakor krti. Po krajih, kjer premogarji niso organizirani, se vrši neznošno izkoriščanje. Bil sem v par naselbinah, kjer grede delavci že ob eni, dveh, gotovo pa ob treh zjutraj na delo in delajo potem do pete ure popoldan. Ko sen vprašal, kaj je vzrok, da tako delajo, se mi je povedalo, da če hočejo kaj zaslužiti, morajo. Ni čudno potem, da taki delavci niso razpoloženi za čitanje in za stvarno in resno razmotrivanje o položaju in delu, katerega vrše; so kot nema bitja, kot automat, ki živi le radi tega, da dela, ne pa, da bi užival življenje in sad svojega dela. Življenje teh delavcev je dosledno sledeče: Zjutraj vstane ob dveh, zavžije skromni zajutrek, vrže nase komat, v eno roko vzame pelco, v drugo par krampov in gre v jamc

v času, ko večina ljudstva spi najlepšem spanju. Ko pride v jamo na odkazani prostor, začne takoj na vsi moči delati in dela tako potem celi dan. Okoli pete ure popoldan pride ves izmučen domov, (včasih tako, da ne more niti govoriti, si malo umije obraz in roke, povečerja, potem popije malo pive, nekateri tudi žganje. Kjer jih je več skupaj, se malo pogovore, kako so delali in koliko zaslužili. Ker je pa bilo delo dolgo in težavno, so vsi jako trudni in grede k počitku še pri belem dnevu. To se ponavlja dan za dnevom toliko časa, dokler ne zbolijo, opeša, ali ga pa kaj pri delu po- bije.

Ob plačilnih dnevih nekateri neznošno pijejo. — Ob takih časih pride dostikrat do krvavih spopadov ali celo do ubojev. Ti delavci so popolnoma mrtvi za vsako kulturno delo. Njih edina želja je, da si prej ko mogoče prihranijo nekaj dolarjev in grede nazaj v stari kraj k svojem. Če pride tu in tam v take kraje kdo, ki je malo bolj zaveden, se tudi poslovi kakor hitro je mogoče, ker noče v takih razmerah živeti. Samoobsebi je umevno, da je po takih krajih dosti petolizcev ali "suckerjev" in vohunov, ko obrekujejo svoje sodelavce pri "bosu" samo radi tega, da bi bili v večji milosti pri družbi. Radi tega je po nekaterih krajih med delavci smrtno sovraštvo. Da je temu tako, nam priča grozni umor, ki se je zvršil 1. aprila lanskega leta na Claridge.

Kakor se je meni povedalo, je bila stvar sledeča: Umorjeni je bil v Ameriki že več let in pravi petolizni in denunciant delavcev. Ko je bil zadnji premogarski štrajk pred dvema leti v Westmoreland okraju, je omenjeni sporočil vsa imena bolj aktivnih štrajkarjev družbi, sploh vse naznanil in povedal, kaj se vrši pri organizaciji. Ko je bil štrajk končan in se je začelo zopet delati, je skušal spraviti ob delo vsakega, kateri mu ni bil po volji. Ob delo je spravil tudi John Novaka in Josip Erjavca. Naravno je prišlo radi tega do velikega sovraštva med njimi. Eden drugemu so pretili s smrtjo, kar se je tudi uresničilo. Dne 1. aprila lanskega leta sta se sešla v nekem saloону na Claridge Josip Erjavce in John Novak. Erjavce trdi, da je prišel popit samo čašo pive, ker je imel samo en "nikel" v žepu. Ko ga zagleda njegov prijatelj Novak, mu plača za žganje in pivo; najprej eno, potem drugo itd. Med pijačo sta se pogovarjala o Matija Petek-u, kateri jih je poprej enkrat spravil ob delo. Pri tem je Novak trdil Erjavcu, da mu M. Petek streže po življenju in mu zatrdil: "Če ne umoriš Ti Petka bo Petek Tebe." Erjavce mu odgovori, da je govoril s Petkom pred nar tedni in da mu je Petek zatrdil, da nima do njega, — Erjavca — nikakega sovraštva. V znak prijaznosti sta si podala s Petkom roke in sta potem tudi skupno pila. Novak je trdil, da je Petek to naredil le iz hinavščine in obenem je svaril Erjavca pred Petkom. V tem času je prišel v saloon tudi omenjeni Petek. Ko ga Novak zapazi, zasepeče Erjavcu: "Še nočaj ga morava." Erjavce, kakor sam trdi, ni hotel o tem ničesar slišati. Ker mu je pa Novak le prigovarjal in ker je bil že nijan, sta šla ven na prosto, kjer reče Novak Erjavcu: "Ti ga počakaj od zunaj, jaz grem pa noter, da ga bom spravil ven iz saloona." Erjavce ni hotel v to privoliti. Zato sta se podala nazaj v saloon.

Ko spijeta še vsak nekaj pijače, gresta ponovno ven in Novak reče Erjavcu: "Če ga ne boš Ti bom jaz Tebe in njega, — oba skupaj." Nato se je Novak podal nazaj v saloon, Erjavce je pa ostal zunaj in se podal počasi proti domu. Naenkrat začuje za seboj korake. Ker se je bal, stopi na kraj ceste. Mimo pride Matija Petek in še nekdo drugi, katerega radi teme ni poznal. Ko vidi, da je Petek, skoči k njemu in ga udari s polenom. Petek pade na tla. Petkov tovariš takoj zbeži. Zbežal je tudi Erjavce sam. Ker je bil pijan in je šel po nekaterih robovih, je večkrat padel, tako da je bil ves umazan. Ko pride domov, se umije in gre takoj spat. To se je vršilo okoli 9. ure zvečer. Domov je prišel sam; Novaka ni

videl tisti večer nič več. Drug dan vstane ob 5. uri zjutraj, kakor navadno, da bo šel na delo. Novak je bil tudi že vstal. Ko mu potoži, da ga glava boli od preobilo pijače in, da bi bil najraje doma, mu Novak reče: "O, kaj zato, kar na delo pojdi. — Bo kmalu bolje." Erjavce tudi to stori in gre v jamo na svoje delo. Ko tako dela pride okoli 10. ure k njemu "boss" in skuša z njim lepo govoriti. Reče mu, naj gre ven, ker ga hoče superintendent videti. Ko prideta z bossom ven, na prosto, ga takoj policija obkoli. Ko ga nekdo, ki je bil za tolmača, vpraša: "Kaj ne, Ti si Petek-a?" reče Erjavce: "Ja, jaz sem ga." Na to so ga policaji takoj odvedli v Greensburg v zapor. Omenim moram sedaj, da so našli še tisti večer Peteka, to je 1. aprila 1912 z večimi udarci s sekiro — s presekanjo glavo — mrtvega na cesti. Josip Erjavce je bil obdolžen umora in ker je bil šele pet mesecev v Ameriki, ni imel ne prijateljev, in ne denarja, da bi si dobil zagovornika. Pri obravnavi je bil spoznan krivim in obsojen na smrt na vešalih. Ko se je obravnava vršila, ni imel niti Slovence za tolmača, pač pa Slovaka, ki ni razumel slovensčine. Erjavce trdi, da ga je vprašal tolmač samo, če je on udaril umorenjenega Peteka, nakar je on pritrdil; ni ga vprašal s čim ga je udaril in ne kako.

V javnost je prišlo, da Erjavce zanikuje, da je on izvršil umor nad Petkom, ker on ga je udaril s polenom, ne pa s sekiro. Zelo pomembno je to, da je kmalu pomur Petka — John Novak neznan kam izginil. Policija ga išče že ves čas, pa ga ne more dobiti. Ko se je zvedelo, da nima John Erjavce znanecv, da ne zna sam angleškega jezika, da je John Novak, ki je bil tisti večer z Erjavcem v družbi in za pijačo plačeval — neznan kam izginil, da je Erjavce imel pri obravnavi tolmača, ki ni razumel slovenskega jezika, so se začele zanimati za angleško govoreče osebe in pa Frank Matko, bartender v Keystone Hotelu v Greensburgu. K Frank Matku je prišel sam oskrbnik zaporov, ki mu je tudi vsa stvar pojasnil.

Smrtna obsodba Josipa Erjavca je bila že dvakrat preložena. Sedaj je preložena na 30. septembra t. l.

S sod. Matkom sva obiskala Erjavca v zaporu. Govoril sem z njim dalj časa in mi je vse povedal, kako je bilo. Prosil me je, da mu pomagam če morem, da pride do nove obravnave. Josip Erjavce je star 21 let in lepe postave. Njegovo obnašanje v zaporu je jako mirno in vsakdo lahko govori z njim. Čeravno je še mlad in njegov položaj resen, je vseeno vselega obraza — je kot mladenič, kateremu se kaže še najlepša bodočnost.

Moje mnenje je, da obravnava, na kateri je bil spoznan krivim in obsojen na vešala, ni bila pravilna; prvič radi tega ne, ker ni bilo slovenskega tolmača, drugič radi tega, ker Erjavce ni pripoznal, da je on Peteka napadel s sekiro in tretjič radi tega ne, ker je John Novak neznan kam izginil. Vsi tisti, ki se za to stvar zanimajo in želijo Jos. Erjavcu pomagati, lahko isto storo v tem, da začnejo takoj pobirati prostovolne doneske za ponovno obravnavo. Treba je imeti denar za advokata, kateri bi storil za to potrebne korake. Vsa stvar je kritična še toliko bolj, ker nasprotuje ponovni obravnavi z vsi svojjo močjo okrajni državni pravdnik. Boji se namreč, ako pride do ponovne obravnave, da bo njegova površnost pokazala njegje samega v jako slabji luči.

Vsi doneski naj se pošljejo na sledeči naslov: Frank Matko, Keystone Hotel, Greensburg, Pa. On bo ukrenil vse, kar je v njegovi moči, da se ohrani življenje Josip Erjavca.

F. Podboj.

Ne hodite za delom v Porcupine, Ontario, Canada. V Porcupine so premogarji na štrajku.

Štrajk v Bingham Canyon, Utah še vedno traja. Delavci, ne hodite v ta kraj iskati dela, dokler ne bode štrajk končan. Bodimo ljudje in bratje, ne pa izdajalci delavskih interesov. "Bingham Miners Union, št. 67 W. F. of M."

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 3536 E. 80 St., Cleveland, Ohio.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 323, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, box 187, Conemaugh, Pa.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill, N. S. Pittsburg, Pa.

POBOTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, box 2121, West Mineral, Kansas.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, box 187, Conemaugh, Pa.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, box 87 Girard, Kansas.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

S. A. E. BRALLIER, Greeve st.; Conemaugh, Pa.

Uradno glasilo: PROLETARCO.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštah; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Franklin, Pa.

V stvarni prevdarek članom postaj dr. sv. Barbare:—Na redni mesečni seji postaje št. 55. v Franklin, Pa., dne 6. julija, t. l., je bil prečitana list iz glavnega urada dr. sv. Barbare, Forest City, Pa., v katerem se članstvo opozarja na prihodnjo konvencijo te organizacije. Člani postaje št. 55. so soglasno izvolili delegatom br. Fr. Pavloviča, v slučaju pa, da bi on ne mogel iti, — gre namestnik Jakob Kos. Nadalje so se člani soglasno izrazili za združitev društva sv. Barbare s S. N. P. J. in drugimi organizacijami v eno samo zvezo, katera naj-sloni na delavski napredni podlagi.

Radl uradnega glasila društva sv. Barbare, so člani soglasno sklenili, da se sedanje glasilo "Glas Naroda" zavrže in isto poveri pravemu delavskemu listu "Proletarco". Vzrok za to je sledeči: Sedanje glasilo "Glas Naroda" je list, ki je last posameznikov, je tiskan brez unijske znamke v tiskarni, kjer delajo neorganizirani delavci. Nadalje — "Glas Naroda" je bil in je še sedaj nasprotnik naprednih delavskih organizacij, naj si bo to podpornih, strokovnih, industrialnih ali političnih. V svojih člankih vedno zagovarja sedanji kapitalistični sistem in izkoriščevalce delavstva; je velik sovražnik socializma in delavskega časopisa. Da je to resnica, to nam najbolj dokazuje njegovi nersramni napadi na našo bratsko organizacijo S. N. P. J., nje članstvo in glavne uradnike. "Glas Naroda" je bil od začetka, ko se je S. N. P. J. ustanovila, do zadnjega časa njen smrtni sovražnik. Na vse mogoče načine je skušal blatiti vse aktivne in zavedne člane. Obratno je zagovarjal vedno in povsodi izkoriščevalce delavstva in delavskih organizacij. V to nam je najboljši dokaz Slovenska Delavska Podporna Zveza in oni, ki so jo hoteli imeti za molzno kravico. Ravno pri tej organizaciji se je "Glas Naroda" izkazal, koliko mu je mar za dobrobit delavstva in kaj vse je pripravil storiti v zagovor izkoriščevalcev. Nadalje, — "Glas Naroda" je smrtni sovražnik našega edinega delavskega lista "Proletarca", ki je last slov. socialistov, združenih pri S. S. Z. in pri socialistični stranki.

Radl navedenih vzrokov apeliramo člani postaje št. 55. dr. sv. Barbare, na članstvo vseh postaj dr. sv. Barbare, da na svojih prvih sejah o tem stvarno razmotrivato v korist naše delavske organizacije in razredno zavednega delavstva. Naše mnenje je, da mora biti edino list, ki je last delavske organizacije, glasilo naše organizacije. Zato priporočamo bratom, naj delujejo in glasujejo, da postane naše prihodnje glasilo list "Proletarco".

Anton Pristovec, predsednik.
Johan Turšič, tajnik.
Jakob Gobjenja, blagajnik.

Stranka

Jenny Lind, Ark.

Jugoslovanski socialistični klub št. 83, je izvolil na redni seji, dne 20. julija t. l., sledeči odbor: Tajnikom — Anton Pečar; blagajnikom — Mike Cerar; zavisnikarjem — Fr. Gorenje; organizatorjem — Jožef Kogoj in Juvan Juvant; nadzornikom — Jožef Železnik; Jakob Zajc, Alojz Zupančič. Klub pozivlja vse sodruge, naj se udeležijo vsi do zadnjega — prihodnje seje.

Sodružni pozdrav!

Anton Pečar, tajnik.

NOVI KLUBI.

Nov srbski socialistični klub se je ustanovil v Buckner, Ill. Tajnik kluba je Andrej Barnich, Buckner Ill. — Klub šteje 7 članov, in je vknjižen pod št. 115 J. S. Z.

Nov slovenski socialistični klub se je ustanovil v Johnstown, Pa., z 12 člani. Tajnik kluba je Fr. Valovšek, 409 Ohio St. Številka kluba je 116.

Nov slovenski socialistični klub se je ustanovil v Lloydell, Pa., s 15 timi člani. Tajnik kluba je Anton Stražišar, Lloydell, Pa. Štev. kluba je 117.

Chisholm, Minn.

Jugoslov. soc. udruženje br. 22 v Chisholm ima svojo redno sejo dne 3. avgusta pri Frank Medvedu (Slovenska gostilna).

Na dnevnem redu je mnogo važnih stvari. Potrebno je, da vsi člani prisostvujete!

Pozdr. Tajnik.

APEL.

Kakor je razvidno, že iz izvečka seje eksekutive J. S. Z. obstoji zaključek, da se zbira za bolnega sodr. M. Glumca, ki se nahaja radi svojega zdravstvenega stanja v Californiji, podporni fond.

Sodr. M. Glumac je našim starejšim sodrugom dobro poznan. Vsak od njih ve, da je storil za jugosl. socialist. gibanje v Ameriki mnogo. Zato ga tudi sodrug v tem bednem stanju, ki mu ga je prizadjala vsled naporenega dela bolezni, ne smejo pozabiti: Naša socialistična dolžnost nas veže, da mu vsaj delno olajšamo teške ure, ki jih mora prenašati od daljen od svojih sobojnikov, s katerimi živi v duhu tudi sedaj, ko ga je fizično potrla proletarska bolezen — jetika. — Če sodr. Glumac ozdravel, kakor upa, da bo, ne bo imel nihče večje koristi od tega kakor ravno J. S. Z. za katero je delal z vsem svojimi močmi, dokler je bil še zdrav. Zato pa: pomajmo vrlemu sodrugu vsaj, toliko, da si bo mogel potem pomagati sam.

Vse svote je pošiljati na tajništvo J. S. Z. 111 N. Market St. Chicago, Ill.

Eksekutiva J. S. Z.

Izobrazba.

O SADJU.

Vrednost živil za naše telo sodimo v prvi vrsti po množini redilnih snovi, ki jih imajo živila in po njihovi prebavljivosti. Navadno označujejo ono živilo za najbolj redilno, ki ima čimveč beljakovin, tošče in ogljikovih hidratov. Popolnoma razumljivo je, da je 1 kg puste govedine, ki ima 205 gr beljakovine in 17 gr tošče, ali pa 1 kg mastnega sira, ki ima 262 gramov beljakovine, 295 gr tošče in 34 gr sladkorja, bolj redilna, kakor pa 1 kg špargljev, ki imajo le 19 gr beljakovine, 1 gr in pol gr tošče in 24 gr ogljikovih hidratov, ali pa 1 kg špinaca, ki ima 37 gr beljakovine, 5 gr tošče in 36 gr ogljikovih hidratov. Živila so tem večje vrednosti za prebavo, čim temeljitjeje so dostopne njihove sestavine prebavilnim sokom: sline, žlečnemu, črevesnemu soku itd. Nobeno živilo, tudi najidealnejše, namreč materino mleko, ni popolnoma prebavljivo, vedno ostanejo snovi, ki jih noben sok ne more pretvoriti v hrano za naše telo. Za prebavo je mesna hrana najprikladnejša, rastlinska hrana je mnogo težje prebavljiva. Meso, mleko, jajca uživamo lahko brez posebnih priprav, med tem ko je treba rastlinsko hrano skrbno in temeljito pripraviti, preden jo uživamo. Le pomislimo na žitna zrna, kako dolgo pot prehodijo, preden zapuste kot kruh peč, ali na krompir, na zelenjavo. S kuhanjem šele postane rastlinska hrana prebavljiva.

Sadje nima mnogo redilnih snovi, o kakršnih smo govorili pri mesu in zelenjavi. Skoraj vse sadje ima veliko vode, 80 procentov in še več, tošče skoraj prav nič, beljakovin prav malo, ogljikovih hidratov v obliki sladkorja in zmernih množinah. Izjemo delajo le orehi in mandlji, ki imajo obilo ogljikovih hidratov, ter mnogo beljakovine in tošče. Tudi kar se tiče prebave, ni sadje na prvem mestu. Sirovo je prav težko prebavljivo, prihaja torej le neznaten deleč njegovih redilnih snovi do prebave. Mandlji in orehi, čeprav imajo precej redilnih snovi, so silno težko prebavljivi in nimajo torej v resnici skoraj nobene redilne vrednosti. Prebavljivost sadja se povzdigne, če ga skuhamo.

Po vsem tem bi človek sodil, da je popolnoma nepotrebno, če uživamo sadje. Ali temu ni tako. Ker ima sadje mnogo vode, je pred vsem izborno sredstvo za ugasitev žeje. Čeprav je velik del naše hrane neprebavljiv, vendar potrebuje črevesje za redno delovanje tudi neprebavljivih snovi. Kdor zauživa zgolj lahko prebavljiva živila, bi sčasoma zbolel, ker bi postalo njegovo črevesje leno. Temu se ognemo, če jemo sadje, ker sadje je na prvem mestu onih živil, ki služijo kot napolnilne snovi in kot balast lažje prebavljivim živilom. Ni se treba ogibati tudi ne sirovega sadja z lupinami, če je le dobro z vodo osnaženo. Zelo priporočljive so sadne jedi, predvsem kompoti, razen borovnic, ki ninkujejo ravno nasprotno, ker imajo obilo črevesni katar. Jabolčni most ima silno malo alkohola in je posebno priporočljivo, pa naj se uživa sirovo, kakor fige, datlji, češple ali pa kuhano.

Borovnice so kaj priporočljive, da se stisne iz njih vin, ki naj se pije zlasti tedaj, če imamo črevesni katar. Jabolčni most ima silno malo alkohola in je posebno priporočljivo, pa naj se uživa sirovo, kakor fige, datlji, češple ali pa kuhano.

Nashe telo potrebuje mnogo sladkorja. Mnogo jedil nima sicer sladkorja v sebi, ali snovi ima, ki se šele v telesu izpremeje v sladkor. Črevesje vsesa sladkor, ki pride s krvjo vred v jetra. Jetra obdrže ves sladkor iz krvi in ga spravijo. Kadar ga organizem potrebuje, tedaj ga oddajo jetra dotičnemu organu. Posebno mišice potrebujejo mnogo sladkorja. Jetra so v našem telesu varnostni jez zoper različne strupe. V našem telesu se nabira amonjak, strup, s katerim se umori vsako žival, ako se ji ta strup pripravi v krvi. Amonjak nastaja v našem telesu pri prebavi in pri predelovanju beljakovin. Jetra skrbno, da ne postajajo jedila z beljakovinami smrtonosna za nas. Vsa kri iz črevesnih sten gre pred vsem v jetra in prinaša amonjak k stani-

O JETRIH.

Jetra so največja žleza v našem telesu in tehtajo 2 in pol funta. Je tra imajo nenavadno veliko krvi; več kakor ena osmina vseh najmanjših krvnih cevi se steka v jetrih. Ako bi odrezali za en kubični centimeter jetrne snovi in njene krvne cevi položili tesno drugo ob drugo in jih razprosteli na primer po našem časopisu, tedaj bi z njimi pokrili najmanj šest kolon lista. Vsa kri, ki prihaja od sten žlečnega črevesne cevi in ki prinaša telesnim stanicam sveže redilne snovi, teče najprej skozi jetra. Jetra imajo potemtakem zelo važno nalogo v našem telesu.

Predvsem so jetra delavnica za žolč. Stanice jeter izdelujejo žolč, ki se izteka po iztočnih ceveh jeter v čreva ali pa se nabira v žlečnem mehurju, ki je pod jetri. Zelo umestno in koristno bi bilo, da se vsak na lastne oči prepriča, kako leže jetra, žlečni mehur, njih iztočne cevi in čreva. O tem se vsakdo lahko pouči pri mesarju, kadar kolje prešiča, ali pa doma, kadar se kolje perutina. Žolč je rujavkasto zelena tekočina, ki jo izločujejo jetra vsak dan približno 800 do 1000 kubičnih centimetrov. Žolč dobiva svojo barvo od takozvanih žlečnih barvilnih snovi, ki so v njem. Te barvilne snovi niso nič drugega kakor umazane pene, ki nastajajo pri odmrtnju rdečih krvnih telesih in ki jih jetra predelajo in čreva izločijo. V krvi neprestano odmirajo rdeča krvna telesa, ki se nadomščajo z novimi; nova rdeča telesa nastajajo v mozgu. Rdeče barvilne snovi odmirajočih krvnih telesih predelajo jetra in izločijo. Velik del železa, ki je v rdečih krvnih telesih, ostaja v vrtačah, ker se porabi za nova krvna telesa.

Kadar ne morejo predelane jetrne snovi skozi iztočne cevi v jetra, tedaj zaidejo žlečne barvilne snovi v kri in od tu v vodo. To opazujemo pri nekaterih boleznih na jetrih, n. p. če zaide žlečni kamen, ki se nareja v vnetem žlečnem mehurju v iztočno cev jeter in jo zajezi. Ali če otečejo jetra, kakor na primer pri raku, tedaj sicer steklina iztočno jetrno cev. Tudi pri močnem črevesnem kataru se pmiere, da se zamaši iztočna jetrna cev, ako preide namreč vnetje črevesja na iztočno cev, ki se izteka vanj. V takim slučaju oteče sluzna koža iztočne cevi in izhod ni prost. Pri ravnomkar omenjenih slučajih nastopi zlatenica, ki ni bolezen sama za se, temveč je spručje, da je iztočna jetrna cev zamašena, da so zaradi tega prestopile žlečne barvilne snovi v kri, odkjer so se zanesle po vseh telesnih delih in tudi v kožo.

Žolč pa nima le umazanih pen kakor so žlečene barvilne snovi, ki se izločujejo, temveč ima tudi snovi, ki so za prebavo največje važnosti. Teh snovi doslej še ne poznamo, ali slutijo, da so v žlečnem mehurju, ker brez žoleca je prebava nemogoča. Ako je iztočna jetrna cev zamašena, tedaj ne pride žlečna tekočina v črevesje in človek ne more prebavljati tošče. Veliko tošče odhaja potem neprebavljeno z blatom. To je vedno, če ima kdo zlatenico. Blato je sivke barve, ker ni temnih žlečnih barvilnih snovi v njem in je polno tošče.

Da ni edina naloga jeter in njenih snovi le predelavanje v žlečno tekočino, to sledi že iz tega, ker so jetra tako velika. — 800 do 1000 kubičnih centimetrov tekočine izločuje tudi ušesna žleza, ki tehtla le 25 do 30 gramov in ki pretaka slino v usta. Dandanes je znanost dognala, da imajo jetra še obilo drugih nalog.

Nashe telo potrebuje mnogo sladkorja. Mnogo jedil nima sicer sladkorja v sebi, ali snovi ima, ki se šele v telesu izpremeje v sladkor. Črevesje vsesa sladkor, ki pride s krvjo vred v jetra. Jetra obdrže ves sladkor iz krvi in ga spravijo. Kadar ga organizem potrebuje, tedaj ga oddajo jetra dotičnemu organu. Posebno mišice potrebujejo mnogo sladkorja. Jetra so v našem telesu varnostni jez zoper različne strupe. V našem telesu se nabira amonjak, strup, s katerim se umori vsako žival, ako se ji ta strup pripravi v krvi. Amonjak nastaja v našem telesu pri prebavi in pri predelovanju beljakovin. Jetra skrbno, da ne postajajo jedila z beljakovinami smrtonosna za nas. Vsa kri iz črevesnih sten gre pred vsem v jetra in prinaša amonjak k stani-

cam jeter, okolo katerih so krvne cevi s prav tankimi stenami. Jetrne stanice pridno takoj z delom: vsesavajo amonjak in ga predelajo v sečne snovi, ki gredo s krvjo vred v ledvice. Sečne snovi izločujejo ledvice z vodo.

Jetra uničujejo prav tako kakor amonjak vse druge strupe, tudi najmočnejše, ki prihajajo od zunaj v naše telo. Taki strupi so: nikotin (v tobaku), strupnim, morfin, kurare (strup, ki ga devajo fužno ameriški divjaki v pušice); to so strupi, katerih najmanjša množina prinaša smrt. En miligram nikotina zadostuje, da usmrti zajca, in en miligram je petdeset ti del teže vodne kapljice, ker kapljica tehta 50 miligramov. Ako pridejo taki strupi s hrano v črevesje, tedaj ne smejo ostati na noben način v našem telesu. Zastrupljena kri pride do jeter, ki izsrkajo iz krvi strup in ga uničijo. Da jetra čimprej in čim temeljitje uničujejo strupe, zato so tako močno prežete s krvjo. Ako pa pride seveda prevelika množina strupa s krvjo v jetra, tedaj jetra ne morejo uničiti vsega strupa, del strupa pride s krvjo v različne ude in slabi živčevje, ki je za strupe posebno občutljiv. Tudi alkohol razdenejo jetra le deloma, ostali gre nespremenjen s krvjo do možgan. Po alkoholu trpe tudi jetrne stanice in zato je vsak pijanec bolan na jetrih.

Jetra so tako velike važnosti za naše zdravje, da je potreba za vsako bolezen na jetrih najskrbnejše zdravniške pomoči brez vsakega odlašanja, ako nočemo trajno in težko oškodovati našega zdravja.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST

"Naši Zapiski", socialistična revija, št. 7. in 8. (juli in avgust). Vsebina: Juraj Demetrovič, Zagreb: Nova faza jugoslovanskog pitanja i socialna demokracija. — Ethin Kristan, Ljubljana: Sanctio pragmatice. — Drag. Lončar, Idrija: Avstro-ogrška vprašanja in Poljaki. — A. Štebi, Sarajevo: Delavski problemi in organizacije. — K. Slanc, Novo Mesto: Vseučilišče v Trstu. — Anton Kristan, Ljubljana: "Nashe" zadrage. — Ivan Regent, Trst: Delavske zadrage za Trst, Istro in Furlanijo. — H. Tuma, Gorica: Seksualni problem. — Fran Milost, Trst: Pot v socializmu. — Fran Albrecht: Elegija. — Pregled. — Naročnina za vse leto 5 K, za organizirane delavce in dijakke 3 K 60 v. Naročnino je pošiljati upravi "Naših Zapiskov" v Gorici. — Vsak zaveden sodrug bi moral biti naročnik naše znanstvene revije!

Delavec lahko glasuje za kar hoče. Ampak delavec pa lahko samo takrat dela in je, kadar njegov gospodar to hoče.

Na vsak način mora biti na svetu mnogo delavcev, kateri se počutijo zadovoljni, kakor da bi bili že v nebesih. Ako temu ni tako, zakaj pa potem revščino in mizerijo tega sveta ne pošljejo v peklo?

Ako glasuješ za kapitaliste, potem tudi glasuješ, da naj se gospodar vozi v avtomobilu, ter da naj gospodar se nadalje lastuje vse bogastvo in še tvojo delavno moč po vrhu. Zakaj pa ne glasuješ za samega sebe?

Kadar denuncijant hvali kakšno osebo, da je dobra. Takrat je dotična oseba gotovo — velik lopov.

"Jaz sem delavski prijatelj," rekel je governor Hatfield iz W. Virginia. To je ravno tako, kakor če bi rekel volk ovc: Jaz te bodem samo zavoljo tega snedel; ker te ljubim.

"NAŠI ZAPISKI".

Kdor se hoče podučiti, kaj je socializem in kaj socialisti hočejo, ta naj se naroči na "Naše Zapiske", katera revija se odlikuje po svojih originalnih in interesantnih člankih.

"Naši Zapiski" so edina slovenska znanstveno socialistična revija, ter jih ureduje sodrug dr. H. Tuma, odvetnik v Gorici.

"Naši Zapiski" izhajajo mesečno v obliki leposlovnega lista (magazin) ter stanejo za celo leto za Ameriko \$1.30. Naslov: Uprava "Naših Zapiskov", ulica Treh Kraljev, št. 16, Gorica, Primorsko, Avstrija.

EASTOPNIKI PROLETARCA.

- Aurora, Ill.: John Blaschitz, R. F. D. 4, box 83 A.
- Aurora, Minn.: John P. Nevljan, b. 78. Barberton, Ohio: Frank Levstek, 817 Wooster Ave., in John Balast, 311 So. 4th ave.
- Bear Creek, Mont.: Frank Daniček. Black Diamond Wash.: Martin Podpehan.
- Bradock, Pa.: Mike Bambich. Brereton, Ill.: Frank Aleš.
- Broughton, Pa.: Jakob Dolens, box 181.
- Butte, Mont.: Louis Sporar.
- Buxton, Iowa: John Kraševce.
- Canonsburg in Meadow Lands, Pa.: John Koklich, box 276, Canonsburg, Pa.
- Carona, Kans.: Blaž Mezorl.
- Carrollton, Ohio: Anton Widmar.
- Chicago, Ill.: Mike Kulovec in Frank Wegel, 460 N. Halsted St.
- Chisholm, Minn.: Math Richter, Anton Mahne.
- Claridge, Pa.: Jacob Okorn & John Mlakar, box 68.
- Cleveland, O.: Anton Pozareli, 2554 E. 82nd St.; Anton Gradisher, 1158 E. E. 61st St.; Rose Kolar, 7613 St. Clair Ave.; Jos. Marinčič, 3536 E. 80th St.; Math Petrovič, 5912 Prosser Av. And. Miško, 1158 E. 61st St.
- Clinton, Ind.: Viktor Zupančič, box 17, R. 2.
- Collinwood, O.: Dominik Blümmel; Ant. Kuznik.
- Columbus, Kans.: Martin Jurečko, R. 3, box 60.
- Conemaugh, Pa.: Andrej Vidrih, box 523; Frank Pavlovič.
- Coulters & Robins, Pa.: Jernej Rupnik. Darrangh, Pa.: John Matelko.
- De Pue, Ill.: M. Omerza.
- Detroit, Mich.: F. C. Oglar.
- Dodgeville, Mich.: Valentin Krall, Box 49.
- Dunkirk, Pittsburg, Kans.: Anton Tomšič.
- Dunlo, Pa.: Frank Kaučič.
- East Palestine, O.: Frank Bogataj. Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjanec. Eveleth, Minn.: Frank Zajc, Jacob Ambrožič.
- Export in Pennsylvania: John Prostor. Fitts Henry, Pa.: Frank Indof.
- Forest City, Pa.: Anton Drasler. Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel. Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedens.
- Gilbert and McKinley, Minn.: Anton Sterle.
- Girard, O.: Anton Strah, box 372. Girard, Ohio: Frank Ban.
- Glencoe, O.: Nace Zlemberger.
- Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
- Hermine, Pa.: Jos. Bric; Louis Bric. Hibbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delles.
- Huntington, Ark.: Karel Petrič. Indianapolis, Ind.: J. Marklich. Irwin in Wendel, Pa.: Louis Bric.
- Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenec. Johnston City, Ill.: John Slivnik. Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja, Jacob Kocyan, 409 Ohio St.
- Kenosha, Wis.: Frank Zerovec.
- La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216—3d St. Martin Novlan, Vencel Obid.
- Little Falls, N. Y.: M. Penich, 50 Johns Street.
- Livingston, Ill.: Fr. Krek.
- Lloydell, Pa. in okolica: Anton Stražišar.
- Manor, Pa.: Frank Strajner.
- McMechen, W. Va.: John Merzel.
- McDonald, Pa.: Anton Skafar.
- Milwaukee, Wis.: Val. Razbornik, 414 Virginia St.; Ig. Kušljan, 229 — 1st Av.; John Kraine, 317 Florida St.
- Morgan, Pa.: John Kvarčič.
- Muddy, Ill.: Louis Furlan.
- Mulberry, Kans.: Anton Sular, John Lekše, Martin Smolahnik.
- Murray, Utah: Vencel Bronisel, Box 1. New Duluth, Minn.: Albert Hraat.
- Oregon City, Ore.: John Kurnik.
- Orient, Pa.: Louis Veršnik.
- Panama, Ill.: Jos. Ferjančič.
- Piney Fork, Ohio: Louis Glaser.
- Pittsburg, Pa. in okolica: Anton Zidanšek, Blaž Novak, 6598 Roman ave. Pittsburg, Kans.: Jacob Selak.
- Pueblo, Colo.: Chas. Pogorelec in Louis Korosec, Jos. Hodevar.
- Pullman, Ill.: John Levstek, 11262 Stephenson Ave.
- Reading, Pa.: John Pezdere, 343 River Street.
- Red Lodge, Mont.: Louis Yeller, box 47 Call.
- Reliance, Wyo.: Jernej Veršič, box 152. Rock Springs, Wyo.: F. S. Tavcher, 440 7th St.
- Roslyn, Wash.: John Zobeč, box 19. Roundup, Mont.: Martin Melnaršič.
- Sharon, Pa.: Jos. Paulenich, R. F. D. 57, Box 44.
- Smithon in Westmoreland Co., Pa.: Joseph Radisek, Central Hotel.
- South Fork in St. Michael, Pa.: Jakob Rupert.
- Springfield, Ill.: Frank Bregar.
- Stauton, Ill.: Anton Anusec in Jos. Mostar.
- Steelton, Pa.: F. N. Ribarič, 110 N. Front St.
- Stone City, Mineral ter W. Mineral, Kans.: John Goršek.
- St. Louis, Mo.: Val. Sever.
- Struthers, O.: Math Urbas.
- Sublet, Wyo.: John Ostrožnik, box 117.
- Superior, Wyo.: Luka Glosar, box 341.
- Sweetwater, Wyo.: Pavel Hribar.
- Tonopah, Nev.: W. S. Stefanec.
- Vandling in Forest City, Pa.: Anton Drasler, box 9; Frank Rataic, box 106. Waukegan & North Chicago: J. Zakovšek, 427 Belwedera St.
- Wick Haven, Pa.: Luka Kralj.
- Willeck, Pa.: Fr. Sedej.
- Winterquartars, Scofield in Bear Creek, Utah: Peter Zmerzlikar, Box 35.
- Witt, Ill.: D. Sanaškar.
- Youngstown, O.: John Petrič; Bernard Doblikar.
- Yukon, Pa.: Katarina Klarič, Ant. Lavrič.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati poučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA". "Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice št. 61 II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.
Lestak in izdajatelj:
jugoslovanska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.
opremljen po dogovoru. Pri spremembi bližine vsakega novega naročnika štari \$1.00 naslov.

PROLETARIAN

Owned and published Every Tuesday by
South Slavic Workers' Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije
Jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.
Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

**Socialisti v Seattle za-
hlevajo zadoščenje.**

Socialistična stranka v Seattle je 20. t. m. adresirala dolgo spomenico na predsednika Wilsona v kateri polaga vso odgovornost za barbarske napade na imetje stranke po vojaški drbali dne 18. jul. na tajnika mornarice Daniela radi njegovega izjavljajočega govora v Rainer klubu en dan pred izgredu, ko je opsoval rdečo zastavo in pristaše iste. Spomenice navaja dalje, da ni socialistična stranka nikdar priporočala nasilja, niti ni nikdar sramotila ali skušala sramotiti ameriško zvezdano zastavo. "Našo narodno zastavo" — glasi se dalje spomenica — "najbolj sramotijo tisti, ki v imenu iste izkoriščajo revne ljudi in počenjajo razne ostudne zločine. Patriotizem in zastava sta lopovu zadnje pribežališče. Naše gibanje in naša propaganda se veča z vprašanjem kruha, ne pa z vprašanjem zastave." Spomenice zaključuje sledeče: "Na podlagi teh neomajanih dejstev polagamo odgovornost tega napada na nas in naše imetje — na mornaricega tajnika Mr. Josephusa Danielsa, kateri se skuša že izgovarjati, toda g. predsednik, noben še tako fin izgovor nam ne more povrniti škode, katero nam je storil s svojimi besedami."

Ker so vojne ladije odplule iz Seattle takoj drugi dan po napadu na socialistične lokale — o katerih smo poročali zadnji teden — je zavlada mir v mestu. Župan je začasno prepovedal govore na ulicah. Odbor frakcije zmernih socialistov je predložil županu Catterilla račun za \$668 z zahtevom, da ga mesto plača. Skupna škoda, ki so jo povzročili vojaški divjaki socialistom v svojim vandalizmom, znaša \$2035.

Los Angeles, Cal. — Sodr. Thos. Williams, tajnik stranke za Californijo je brzojavil predsedniku Wilsonu z ozirom na vandalizem v Seattle sledeče:

"Milion Amerikancev veruje v rdečo zastavo, kateri je mednarodni znak miru in bratstva. Ako bi po besedah Danielsa hoteli vse te deportirati, imela bi vlada ogromni posej. Sramotni prizori v Seattle so vladi na večjo sramoto, kakor pa vse besedičenje neodgovornih oseb. Zahtevam zvezno preiskavo.

Milwaukee, Wis. — A. L. Benson, pisatelj, je na tukajšnjem socialističnem pikniku predzadnje nedelje nazval tajnika mornarice Danielsa — osla (a jackass), kateri bo pridobil mnogo novih glasov socialistični stranki. 18.000 oseb je poslušalo Bensona, ko je rekel:

"Prvič sedaj so bili socialisti tako srečni, da je dregnil v našo stvar "jackass", kateri je tako blizu prve glave v republiku. Tajnik Daniels je s svojim divjim govorom izvalil izgrede v Seattle in odmevi po celi državi so že veliki. Demokratiška stranka bo vsled tega izgubila pol miliona glasov."

Trije štrajkarji ubiti.

V Cabin Creeku, W. Va., v ponovnem štrajku premogarjev so privatni policisti ubili tri štrajkarje 24. t. m. Morili so v rokah sodišča.

KAPITALISTIČNI UMOR.

V Binghamtonu, N. J., je 22 t. m. ogenj uničil tovarno za izdelovanje delavne obleke in v ognju je našlo smrt 65 delavk, 40 je več ali manj ožganih a rešilo se jih je len šest. Do četrtega so izvelikli iz razvalin 26 trupel Tovarna, katera je lastnina Binghamton Overall Co., je imela pet nadstropij in ob času požari je delalo notri 111 delavcev in delavk, pretežna večina dekle. Očividci izjavljajo, da je bila tovarna slabo opremljena — kakor je že navadna — z rešilnimi izhodi.

Delavčeva kri je cena profita.

**NOVA REVOLUCIJA NA
KITAJSKEM.**

Kitajska republika je v plamenu civilne vojne. Pokrajine na jugu so se uprle sedanji provizorični vladi pod predsednikom Juansikajem v Pekingju in zahtevajo njegov odstop. Sedež revolucionarjev je v Nankingu in vodja upora je Čen-či-mei, bivši trgovski minister. Juansikaj in njegova vlada namerava upor zadušiti z železno silo. Zadnje dni so se vršile krvave bitke okrog Šangaja in glasom poročil so severne čete odbile vse napade upornikov. Upornikom na jugu se je baje pridružil tudi dr. Sunjatsen, prvi provizorični predsednik kitajske republike. Znano je, da Sunjatsen nasprotuje predsedniku Juansikaju, čigar nazori so precej nazadnjaški.

PAPEŽ IN UPORNA GARDA.

Iz Rima poročajo, da se je zadnje dni uprla papeževa garda. Papež ima namreč svojo privatno armado, katera šteje 80 mož, ki so po rodu sami Švicarji iz Züricha in Luzerne. In ta armada "svetega očeta" je napovedala "rebeljon". Vatikanski vojniki zahtevajo predvsem, da se jim dovoli obiskovati gostilne na desnem bregu Tibere in da se odpravijo večne vaje in vešbanje z bajoneti, streljanjem ter plezanjem po strehah papeževih palač.

Zadnja zahteva papeže armade je kaj značilna. Papeževi vojniki se sili večnih vaj z moralnim orožjem in sami zahtevajo, da mora biti te bedastoče enkrat konec. Čemu te vaje? Čemu vešbanje z bajoneti, s puškami v plezanju po zidovju? Ali je papež kakšen potentat ali monarh, ki stavi vso svojo nado v moralno orožje? Papež (kateri se z vsemi štirimi brani v nebesa!) je vendar po naukih cerkve prvi reprezentant Boga na zemlji — ali kot tak ne zaupa nič v božjo pomoč? Ali ima več zapiranja v puške in bajonete? Vse kaže tako! Sedaj pričakujemo, da nam od Boga razsvetljeni Kranjski Janez v "Amer. Slovenec" razjasni ta misterij in pove, zakaj se papež senči v krogu bajonetov in pušk. Ali ni to dokaz da tudi papež veruje v nasilje?!

Avstrija grozi.

Avstrijska vlada je po svojem poslaniku v Beogradu in v Atenah sporočila Srbom in Grkom, da morajo nehati z vojno proti Bolgarom, ker Avstrija neče videti, da bi bila Bolgarska preveč tepena.

Boji med zavezniki se še nadaljujejo, toda v manjši meri. Turki uvažajo vojaštvo iz Male Azije in baje imajo že 300.000 mož v Traciji. Veselile se pripravljajo, da poverijo Rusiji, da naredi mir na Balkanu in da prisili Turčijo, da se drži londonske pogodbe.

Posredovanje v Meksiki.

Washingtonska vlada hoče za trdno posredovati v Meksiki, toda najprvo mirnim potom. Pozvati hoče Huerto in Carranza, vodjo ustašev, da morata takoj razpisati predsedniške volitve in katerega iz med njiju izvoli ljudstvo predsednikom, tega bo potem vlada Zed. držav pripoznala. Ako Huerta zavrne ta predlog, potem bo Wilson s pomočjo kongresa preklical nevtralni zakon in indirektno pomagal Carranzu, da prežene prvoga, ali bo pa intervenciral z oboroženo silo. Položaj v Meksiki je neznošen. Klanje in rop sta na dnevnem redu.

Zblazneli šovinizem.

Socialistu ni treba z angelskimi jeziki peti, da je sedanja vojna na Balkanu zločinska blaznost. Srbski in bolgarski socialisti so jo enako odločno obsojali, in v vsemu mednarodnem socialističnem svetu ni nobene razlike v presojanju te krvave špekulacije brezvestnih banditov, ki se igrajo z življenjem celih narodov sicer pod pretežo državnih interesov, v resnici pa le za svoje egoistične koristolovske namene. Tudi med ljudmi, ki so sicer zagovorniki vojaških akcij, jih je dosti, ki ne čutijo ob tem klanju nič drugega kakor zgražanje. Imamo pa tudi etuziaste druge vrste, ki si znajo hitro poiskati "stališče", pa z njega obsojajo eno stran, drugo pa slave z vsemi piščali svojih orgel in se kopljejo v krvi z nepopisno slastjo.

V dunajskih buržvaznih redakcijah je bilo prvi hip, ko so jele ockati puške, kompletno navdušenje za Bolgarsko, ki jo smatrajo pri "Reichspost" in pri "Novi Preši" za vazala Avstrije. V predalih teh listov zmagujejo Bolgari s tako vztrajnostjo, da bi morali biti danes če ne v Beogradu, pa vsaj v Nišu, ako bi bila le polovica onih poročil resnična, ki jih pošilja liberalnemu listu njegov posebni poročevalec, krščansko socialnemu pa davno znani šarlatan Hermenegild Wagner.

Enako brezpogojno so se pri nas največji nacionalisti postavili na stran Srbije, ki kdor čita njih poročila, se mora čuditi, da niso Srbi že prikorakali v Sofijo. Z absolutnim navdušenjem za Srbijo pa je združeno absolutno obsojanje Bolgarske in Bolgarov. Za vse to se išče temelj v slovanstvu in jugoslovanstvu.

To početje pa bi bilo ravno s slovanstvom stališča nerazumljivo, če ne bi šlovek predobro vedel, da je to slovanstvo lieemeru fraza, ki ima prikriti povsem navadne, vsakega idealizma proste namene.

Na Balkanu se trudita obe plati, da bi odvrnili krivdo te vojne druga na drugo. Po svetu se razpošiljajo poročila o tajnih ukazih in o falsifikatih, o izpovedbah ujetnikov in o diplomatskih aktih. In razumljivo je, da note nobena stran javno prevzeti odgovornosti za to hudodelsko klanje pa izrablja vsak moment, s katerim se da povečati sumničenje nasprotnika. Kdor je objektivno opazoval ves razvoj srbsko-bolgarske krize, pa mora neizogibno priti do prepričanja, da sta zakrivila to vojno obe plati, in da so na obeh straneh hoteli krvavi spopad.

Seveda ga ni hotel srpski narod, bolgarski pa tudi ne. Hoteli pa so ga na obeh straneh militaristi, nacionalisti in vsi špekulantje, kateri morejo imeti oseben dobiček od vojne. Na vojno je merila politika bolgarske in politika srbske vlade. Kakor oficialna Bolgarska, tako se tudi oficialna Srbija ne more oprstiti tega zločina. Kakor bi bilo neumestno opraviti Ferdinanda in Daneva in Savova, tako je krivo dajati potuho Petru, Pašiču in Putniku.

Za krivdo uradne Bolgarske ni treba mnogo dokazov. Trma njene vlade in slepomišenje z razsodiščem je bilo dovolj razumljivo. Dogovorila se je za konferenco ministrskih predsednikov, pa se ji je sama izogibala. Demobilizacije je odklanjala, poslušala pa je Berchtoldove agente. Njeno šovinistično časopisje je zahtevalo drugo Slivnico. Njeni militaristi so rožljali s sabljami. O njeni odgovornosti ni dvoma.

Ali na srbski strani ni bilo nič bolje. Ne bomo preiskovali opravičenosti srbskih zahtev; to bi moglo storiti le razsodišče, ki bi imelo vse potrebne podatke na razpolago. Toda Srbija ni sklenila zveze z Grško, da bi pospešila mirno spravo; njene apodiktične trditve da ne zapusti niti pred zasledenega ozemlja, njeno namigavanje, da bo ruski car razsodil v njenem zmislu, Pašičevi govori v skušeni šovinistični pisava njenega časopisja — vse to niso bila znamenja miroljubnosti.

Nedvomno sta bili Srbija in Grška za vojno bolj pripravljene kakor Bolgarska. To dokazujejo vse operacije od tiste nesrečne noči 30. junija, ko so pošle prve pu-

ške. Srbi pravijo, da so jih Bolgari neopravičeno napadli; Bolgari trdijo, da so jih Srbi in Grki sočasno provocirali. Kje je resnica, se bo pač šele pozneje dognalo. Danes verjame je tisti enemu ali drugemu, ki hoče verjeti za vsako ceno. Ali izven vsakega dvoma je to, da se je po onih prvih spopadih takoj pričela vojna. To dokazuje voljo za vojno in izpodbija tudi Srbiji in Grški vsako opravičbo.

Čudno je tisto "slovanstvo", ki v teh razmerah venca enega ali drugega razbojnika! In še čudnejše, ko slavi roparje vpricho razvoja, v katerem se sedaj gibljeje balkanske razmere.

Ko je izbruhnila vojna s Turčijo, smo sluhali visoko pesem osvoboditve balkanskih Slovanov. Z londonskim mirom je bila ta osvoboditev zapečaten. Nekaj zapadnega Balkana so morali prepustiti Albaniji, kos juga je dobila Grška, drugo je postalo slovenska zemlja. S slovenskega in z jugoslovanskega stališča je bilo pač le postranskega pomena, če dobi ta ali oni košček srbski ali bolgarski pečat. Ali zaradi tega postranskega pomena se je vnel srbsko-bolgarski spor. In da dobi košček slovenske zemlje na zemljevidu srbsko barvo, je bila oficialna Srbija pripravljena dovoliti, da vzame Grška drug kos slovenske zemlje, da se torej zmanjša slovenska oblast na Balkanu.

To bi moralo vznemiriti narodnjake celo tedaj, če bi bila zemlja ki jo Grška zahteva, po svojem prebivalstvu grška. Saj so zahtevali Skader za Črno Goro, dasi je Skader nedvomno albansko mesto. In razburjeni so bili, da Srbija ni dobila Albanije, četudi to ni srbska dežela. Nič pa jih ne boli, da se slovenska zemlja žrtvuje Grkom.

Ali stvar se razvija v svoji krasoti še dalje. Tolovajska Rumunija, ki je od začetka balkanske vojne prežala na plen kakor bandit za grmom, je porabila novo zadrego Bolgarske, pa je mobilizirala vso svojo vojsko, ne da bi branila svoje, ker ji nihče ničesar ne jemlje, ampak da gre za hrbot napadenega soseda ropat v njegovo hišo, jemat — slovensko zemljo.

In glej — uradna Srbija pozdravlja ta roparski napad in naši nadnacionalisti so navdušeni za roparje. In če je kaj resnice na tem, da se Rumuni, Grki in Srbi pogajajo s Turčijo, nam bodo kmalu predpisali za narodno dolžnost, da se moramo navduševati tudi za one Turke, ki smo jih pred par meseci morali preklinjati iz dna duše.

Od treh strani proti Bolgarski nevarnost, in od četrte prihaja. Od dveh strani se pripravljajo, da odtrgajo od slovenske zemlje čim večje kose in jih romanizirajo in pogrejo. Vse to se godi pod vodstvom uradne Srbije. In najbolj kričavi Slovani zahtevajo naj temu ploskamo — v imenu slovanstva!

Še nikdar ni bila orgija nacionalizma tako blazna, tako odurna. Še nikdar ni bilo tako jasno, da so narodnjaški šovinisti največji sovražniki in škodljivci narodov. Z globokim obžalovanjem opazujejo socialisti krvavi ples na Balkanu in kaotično blaznost. Ali ta strašna maškarada je nov dokaz da pride rešitev narodov le od socializma, ki jih reši pijavk in biterjev ter jim omogoči, da si uredijo življenje po svoji volji in po svojih potrebah.

Glasilo hrvatskih socialistov je "Radnička Straža" 1830 S. Centre ave.; srbskih sodrugov pa: "Narodni Glas", 2318 Clybourn Ave., Chicago. Prvi stane \$2, drugi pa \$1 za celo leto.

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov!

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?
"Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"?
Še ne! —

Naše orožje.

Socialisti, delavci zaupamo svoji lastni moči v boju proti sedanjemu krivičnemu družabnemu sistemu. Za ta boj pripravljamo in vzdržujemo dvojno orožje: organizacijo in časopise. Vprašanje "Ali je mogoče delavstvu zmagati — uvesti socializem — brez organizacije in časopisja?" moramo odločno zanikati.

Socialistični nauk nam razodeva jasno in neizpodbitno, da samo socializem zamore osvoboditi delavstvo in človeštvo sploh izpod kapitalistične sužnosti. Socializem nam razlaga, da dokler obstoji kapitalistični sistem, se ne more nič izpremeniti na korist delavstva. Lahko nastopijo pač reforme, ki povzročijo izpremembe, ali izkoriščanje delavstva ostane nedotaknjeno.

V današnji družbi sta dva svetova, dva razreda ljudi. Na eni strani so tisti, ki delajo od zore do mraka v potu svojega obraza, na drugi strani pa tisti, ki nič ne delajo, a se žive ob delu prvih. Na prvi strani so delavci-proletarci, ki ne posedujejo drugega negč svojo delovno moč, katero morajo prodajati, če se hočejo preživeti na drugi pa kapitalisti, ki od letih kupujejo delovno moč, katera jim ustvarja zopet nova bogastva. Prvi, ki vse ustvarjajo, pogosto nimajo kruha, drugi pa, ki lenarijo, žive v razkošju in preobilici.

Če bi se vse to dogajalo po kakšnem nam nerazumljivem zakonu, ne bi nihče ugovarjal tem krutim razmeram, marveč bi se bilo treba samo vdati "v božjo voljo" pa čakati, kaj še pride. Toda danes vemo prav dobro, kje leže vzroki te neznozne bede in krivice, ki se gode delavstvu; vemo, da je vzrok gospodarski bedi med proletarjatom v tem, ker posedujejo kapitalisti orodje, tovarne in ostala proizvodna sredstva kakor zemljo, premogokope, železnice in prevozna sredstva itd. Vemo, da je koren gospodarske odvisnosti v tem, ker delavec ne more ničesar producirati brez orodja, katerega posedujejo kapitalisti, in da je vsled tega izročen na milost in nemilost kapitalistom. In ker to vemo, vemo obenem tudi, da bo delavec šele takrat osvobojen, ko preneha kapitalistični sistem; kajti le v družbi, kjer bo ves narod lastnik proizvodjalnih sredstev, je gospodarska svoboda delavca zagotovljena.

Ker vladajo kapitalisti gospodarsko, vladajo tudi politično kajti politične razmere so le odsev gospodarske moči. Dokler je delavec suženj v rudniku, na železnici, v rudokupu, v fabriki itd. je suženj tudi v občini, deželi in državi.

Če vse to vemo, potem ne moremo čakati in upati, da pride odrešenje od zgoraj ali da se bo zgodil čudež in da se razmere same izpremene v naš prid. Zavedati se moramo, da je vsak uspeh odvisen od moči. Samo stremeljenje in želje in prazno upanje, da bo že boljše, niso rodile nikdar sadu; vedno je odločevala moč.

Kapitalizem ne vlada "po mišlosti božji", nego s svojo močjo. In vladal bo tako dolgo, dokler ga ne vrže druga moč, moč delavstva, moč socializma. Nikjer ni zapisano, kdaj bo delavski razred vrgel kapitalizem ob tla, ali brez koledarja se lahko izračuna in pove, da takrat, ko bo dovolj organiziran, ko bo njegovo časopisje dovolj močno.

Za usnešen boj mora proletarjat pridobivati vedno nove moči, katera je potrebna za končno zmagovo. Te moči so organizacija in časopisje.

Kapitalisti in njih zavezniki — posvetni in neposvetni blapei vedno prav dobro cenijo moč časopisja, zato je kapitalistično časopisje tako močno. Moč časopisja je ogromna. Časopisje je izvalilo vojne in diktilalo mir, postavljalo in odstavljalo vladarje; časopisje je in še danes pripravljalo kapitalistom polje za izkoriščanje.

Brez časopisja bi se kapitalizem bil nikdar razvil od svojega viška, ne bi mogel vladati, kakor ne bi mogel živeti brez železnice, parobrodov in drugih industrijskih pripomočkov. Časopisje je kapitalistom meč, zagovornik in prerok. S pomočjo kapitalističnega časo-

pisja vlada kapitalizem krutejše nego katerikoli kronan glavar.

Okdar se je začelo delavstvo zavedati, spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, da začne boj za gospodarsko neodvisnost, je imelo kapitalistično časopisje še eno nalogo: odvajati delavce od njih cilja in napadati njih sobojce, za namenom, da še v nadalje služijo zvesto interesom kapitalizma. Kapitalistično časopisje se je odleje posluževalo vseh še tako umazanih sredstev, samo da so služila namenu, begati delavce in jih pahniti nazaj v teme in nevedo. Zato nahajamo v tem časopisju članke o proslavi izkoriščevalcev, o pokorsčini delavstva napram kapitalistom in o poveljevanju patriotizma, kateremu so sami najmanj zvesti.

Kadar vidi to časopisje, da socializem raste, začne prinašati tudi vesti o socialistih in socializmu, toda vedno v taki luči, da služi vedno le kapitalizmu, kajti vse bina teh vesti je zavita in zlagana po kapitalističnem načinu. Na stotine laži o socialistih prinesejo ti časopisi vsak dan. Po eni strani se delavstvu laskajo, po drugi ga pa napadajo in grdi.

Nasproti temu časopisju piše v korist delavcev edino socialistično časopisje, katerega vzdržuje delavstvo samo. Brez socialističnega časopisja se delavstvo ne more in se ne bo nikdar osvobodilo! Zatorej v organizacijo in na agitacijo za "Proletarca"!

Mučeniki.

Razdiralec slava, stavitelj preziranje in zaničevanje! Če koraka po cesti krdelo vojakov z bobni in trobentami, tedaj vam utriplje srce in vaša duša zavriška. Ako pa srečate krdelo delavcev, se obrnete brezbržno v stran. Krdelo vojakov, odhajajočih na vojsko. Krdelo delavcev, ki gre do v stavko. Prvi ogrožujejo svobodo, slednji se zanjo bore. Vojak s svojo puško je slavjen, delavec s svojim orodjem je hudo-delec.

Z grozo zrete na bojišče. Ali ne gledate z enako grozo na podzemeljske rove? Tu je pošten boj brez sovražnika, brez moritve. Boj s pečino. Tu ne grabi za orožje brat zoper brata. In vendar, tudi ta boj zahteva žrtev. Vi pa gledate površino in brez misli zrete doli v podzemeljsko globino in vaša srca se ne zganejo. Obrčate se na cesto, pa srečate bataljon vojakov in ogenj bojnega razpoloženja zaplami v vas. Ali ste ob pamet? Mož, ki umori svojega bližnjega, je junak. Mož, ki vzdržuje njegovo življenje, je suženj.

Vojak ubija. Vi penzionirate njegove rane, njegovo smrt. Čim več je ubijal, čim izdatnejši je bil njegov rop, temvečja pokojnina. tem sijajnejše proslavljanje. Delavec ohranjuje.

Vi preklinjate njegove rane, njegovo smrt prezirate. Njegovi družini ni pokojnine; zanja je beraška palica. Vi solčite svoje vojake. Delavec svoje skrivate v seneci. Pa vendar bi morali baš pred možni dela sneti klobuk, motriti jih s spoštovanjem; videti bi morali bleščeti sijaj, ki v resnici žari iz njih umazanih rok in obleke.

Ti mučeniki so resnični mučeniki. Ničesar nimajo pričakovati za svoje mučeništvo, ne dostojnih plač in ne prijazne besede od delodajalca. To je trpljenje, o katerem zgodovina molči, samozadovoljno trpljenje, ki ne prejema nobenih častnih priznanj. Vojskovodja pa se zopet pojavlja v salonih in v parlamentih, z grbi in redovi. Delavec pa hiti po najkrajši in najtemnejši bližnjici v pozabljenje.

Nekateri možje umirajo, da vi živite; eni na morišču, eni na križu, eni na bojiščih, eni v rovih. Zakaj naj bo rov manj posvečen kot križ. Pod skalo zmečkan leži delavec. Pobrali so ga. Njegovo obličje je blede, pa zadovoljno. Vaše orjaško mesto, ne bo ustavilo svojih grmečih korakov, da si ogleda njegov neznan obraz. Pa vendar je ta neznanec otel naše mesto. Da ga ni bilo, bi bilo vaše mesto morda razdeležano. Vse delavstvo leži pogaženo v tem trupu brez žitja. Pridite ven iz svojih cerkva vi vsi, in molite! Ostavite svojo vero! Tu je vere dovolj, tu molite! Tu je vere dovolj!

Meščansko časopisje delavsko časopisje.

Sedanjo dobo hvalijo, ker je potihnil boj z mečem, puškami in topovi med raznimi družabnimi sloji (grofi in kmeti, gospodarji in tlačani itd.) Poulične boje nadomešča dandanes časopisje, z ostrim pisarenjem se bje ljuti boj.

Ali nihče ne bo trdil, da se dandanes gospodujoči sloji bolj pošeno bojujejo, kakor nekdanj — kajti slabe lastnosti gospodujočih niso nikjer tako očitne, kakor v njihovem časopisju.

V razvoju meščanske družbe, ki je izumiteljica časopisja, je časopisje igralo prvo vlogo. Vse uspehe, ki jih je doseglo meščanstvo, se je večinoma pridobilo s časopisjem. Ali meščansko časopisje je zatajilo svobodne ideje, ko je meščanstvo prišlo na krmilo; vsebina meščanskih časnikov je v resnici bore malovredna, dasi je meščansko časopisje dobro razširjeno.

Geslo: "Nabirajte bogastvo" velja za meščansko časopisje. Dasiravno meščanski časniki zastopajo nekaka načela, vendar menjajo, če je treba vsak dan svoje prepričanje kot navaden človek sračje. Navadno ima urednik — če sploh smemo tu govoriti o uredniku — tri duše v sebi. Pri takih časnikih je delo razdeljeno, zato se pripeti, da urednik v političnem pregledu ali v uvodnem članku to pobija, kar drugi pod črto priznava. "Barba de tres colores no la traen sino traidores," se glasi pregovor na tako je tudi pri meščanskem časopisju. Danes zagovarjajo svobodo, pravico itd., jutri pa že prosijo vlado, naj s silo zatre gibanje med delavci za svobodo, za pravico. To je načelno po nazorih meščanstva in njih plačanih pisarjev.

Ker so delavci spoznali, da meščansko časopisje zagovarja le izkoriščevalce, le parasite sedanje človeške družbe, so obrnili "krščanskemu" in "naprednemu" meščanskemu časopisju hrbet, ter ustanovili svoje časnike, katerih naloga je, brezobzirno bičati vse, kar je gnilega v človeški družbi, vse zakone, ki se kujejo v palačah sitih želocev.

Delavcem gotovo bore malo koristi, če se skuša razredno naprotstvo prikriti s sredstvi, ki le za nekoliko tednov ali mesecev znižajo bedo in revščino, ker bi se s takimi sredstvi le zapirala pot razvoju in napredku. Delavcem gotovo mnogo več koristi, če se meščanska družba drobi in drobi, če izgine s pozorišča ter se na njenih razvalinah ustanovi druga socialistična, v kateri ne bode človek tlačani človeku, temveč bo užival sam sad svojega dela. Zato mora delavsko časopisje tudi poučevati delavce, da spozna delavstvo kulturno nalogo, katero mora in jo bode tudi rešilo.

Delavsko časopisje mora biti vedno na straži, če se mogote pripravljajo za nov napad na ljudske žepce, če nazadnjaki poželjivo stezajo svoje roke po ljudski šoli, da bi mladino v neumnosti vzgojili. Malim obrtnikom mora brez ovink povedati v obraz, da je laž, če nekateri dobriji trdijo, da si lahko pomagajo sami — z raznimi sredstvi.

Vsa ta sredstva so šepava. Njih rešitev je le edino v socialistični stranki, če gredo združeni z delavci v boj za preosnovi sedanje krivičnega družabnega reda.

Čim odločneje bica delavsko časopisje rane sedanje človeške družbe, toliko več prijateljstvo ima, toliko bolj se širi med ljudstvom, ker je resnica, da ima list, ki piše resnico, mnogo sovražnikov, a še več pa prijateljev. Dasiravno zavzema delavsko časopisje v politični borbi strogo razredno stališče, se v kljub temu čedalje bolj širi tudi med drugimi sloji. Ljudje ki so v resnici napredni in svobodoumni, so primorani dandanes zbirati se okoli delavskega časopisja, ker edino delavsko časopisje uči človekoljubje, brani svobodo in se bori proti črni reakciji, ki skuša zopet dandanes poplaviti Ameriko, vpeljati namesto črnih — bele sužnje; gospodariti ž njimi slabše, kakor z najslabšo živino. Istotako ne mirujejo nikjer črni

srednjeveški jezuiti — inkvizitorji. Čedalje glasneje odmeva povsodi nji klic. "Le nazaj, v blažene čase nazaj, ko grmade svete so plamtele in na njih žrtve bogu v slavo proklete so gorele..." Ali njih trud je zaman. — Zavedno delavstvo je s svojim časopisjem na straži!

Kaj pravijo srbski socialisti.

Bratske "Radničke novine", dnevnik srbskih sodrugov, obravnava, kakor je naravno, srbsko-bolgarsko vojno in prihajajo do zaključkov, ki se popolnoma vjemajo s tem, kar smo mi dosledno pisali o tem nesrečnem sporu. V tem težkem času so se znali izmed političnih strank edini socialisti obvarovati pijanosti; oni so danes edini, ki govore to, kar misli ljudstvo.

V eni zadnjih številčk pravijo "Radničke Novine" v članku "Logika faktov":

"Socialistična stranka ima" danes, v usodepolnih časih Balkana, redko zadoščanje. Njeno naziranje o balkanskem vprašanju, njen pogled na njega rešitev, se pokazuje danes kot edino točen, kot jasna, nezdvojljiva resnica. Potrjuje se s samimi razmerami življenja, z logiko dejstev, s stvarnostjo. Skozi današnji kaos, skozi splošno zmedo, ki so jo ustvarili šovinistični blazniki in v kateri so vsi odgovorni faktorji na Balkanu izgubili glave, prodira žarek resnice, se vsiljuje ena nujnost: Izhod iz današnje norišnice je v tem, da se opusti smer, v kateri se hodi. Ne srbsko ravnotežje, ne bolgarska hegemonija, ne izpolnitev pogodbe, ne njena revizija, ne vojna, ne rusko razsodišče, ampak svobodnen sporazum za ustvaritev Balkanske federacije!

Razvnanje krize do blaznosti, kamor so jo dovedli balkanski državniki, ima vendar en dober rezultat. Sneg ne pada, da bi pomoril svet, ampak da pokaže vsaka živalica svoj sled. In pokazala je vsaka živalica svoj sled! Oni ki žele samostalno življenje, razvoj in napredok balkanskih narodov, bodisi da žele to iz nesebičnih namenov ali pa iz koristljubnih interesov, se zbirajo na eni strani, ki izjavljajo: Bodočnost balkanskih narodov ne leži v vzajemnem klanju, ampak v zvezi! Oni ki žele kaos in polom na Balkanu ki pripravljajo črno bodočnost, silijo v medsebojno bratomorno borbo; eni drže z Bolgari, drugi s Srbi, zapeljujejo jih kakor se zapeljuje otroci s klici: Močnejši Srb, močnejši Bolgar!

Vprašanje in rešitev je jasna. Medtem ko ne vstaja le socialistična stranka, katere moralna čistost in interes za srečo balkanskih narodov je nesumljiv, — ampak celo oficijelni zastopniki Anglije in Francije, katerima je treba, da postane na Balkanu močna gospodarsko-politična celota — proti vojni in zahtevajo zvezo na Balkanu. Avstro-ogrski imperialisti silijo na vojno, in z njimi obenem vsi divji šovinisti, militaristi in dinastičarji v balkan. državah. Šovinizem se devaskira. Živalica je pokazala svoj sled. Združila se je s sovražniki balkanske bodočnosti in postala njih brezvestni agent."

Za primer citirajo "Radničke Novine" članek londonskih "Times", ki pišejo, da bi bil najslabši sporazum boljši od najsrčnejšej vejnje. Zaključek angleškega članka pa pravi:

"Treba bo videti, če izidejo ti mladi narodi iz sedanje krize v obliki močne federacije, ki izzove spoštovanje civiliziranega sveta, ali pa padejo še enkrat v barbarične spore iz fevdalnih časov, ki so odprli vrata Evrope otomanskim osvovajalcem."

Na to apostrofiranje balkanskih narodov odgovarjajo "Radničke novine":

"Angleški list se kruto moti, če smatra bojni krič za razgrajanje narodnih množic. To je laž, drzna šovinistična laž. Ratno razgrajanje dvigajo trgovci s patriotizmom. Razgrajajo dinastičarji, ki sede v stebih po sto kilometrov od bojišča, pa dobivajo čine in velike dohodke. Razgrajajo profani trgovci, buržvazni časniki, za katere je danes trgativ. Ali narod, tisti narod, ki nosi

kožo na trg, noče vojne, ampak hoče mir in sporazum! Bojni kričači, ki so zaglušili glas množic, se dero danes tako močno kakor še nikdar ne, ker so zavohali, kam jih je privedla logika dejstev. Privreda jih je v tabor in na stran sovražnikov Balkana. Ali za njimi se vse močnejše dviga razum balkanskih narodov in razum človeštva, kateremu se stadi boj in ki zahteva: Demobilizacijo, mir sporazum, edinstvo. In ta razum narodnih množic bo premagal razgrajanje imperialističnih grabeljivcev iz Evrope in njih agentov na Balkanu.

Delo in delavstvo.

Delo vstvarja bogatstvo in blagostanje ljudstev. Proizvaja in iznajdbe so sad materialnega ali duševnega dela stvarjajočih. Vsled tehničnega napredka raste neprestano splošno bogatstvo. Še nikoli ni bila proizvajala tako silna in še nikdar ni bilo na zemlji toliko bogastva, kakor ravno v sedanji dobi kapitaliziranja in industrije. Misliti bi bilo seveda tudi, da ni ljudstvo še nikdar uživalo tako blagostanje in razkošje, kakor v kapitalistični dobi. Gospodarski napredok bi moral koristiti vsem. Ogromno bogatstvo bi moralo zadoščati potrebam delavskih slojev. Po vsem logičnem mišljenju bi moralo biti delo vsled resničnega duševnega in gospodarskega blagostanja. Dejansko je pa ta resnica vse drugačna. Delo donša delavskemu ljudstvu, mesto blagostanja, revščino in pomanjkanje.

In kako to? V tem je vsa važnost socialnega vprašanja. Delavec ne poseduje dela. Le tako si moremo raztolmačiti dejstvo, da ne uživajo delavci sadov svojega dela. Delavec poseduje le delavno moč. Ono delavno moč, ki daje proizvajali obliko in vrednost, ki stvarja, pospešuje in pomnožuje socialno bogatstvo in splošni svetovni napredok.

Delo ne donša proletarcu življenje, srečo in blagostanje; zanj je delo vzrok bedi, stradanju in razredni krivičnosti. Ta vzrok hočemo tukaj na kratkem pojasniti in očrtati.

Socialno bogatstvo stvarja delavna moč. Socialna uredba, ki deli človeško družbo po razredih — v razrede gospodujočih in v razred razlaščenih — prisilile delavca, da mora prodati svojo stvarjajočo delavno moč onim, ki monopolizirajo bogastvo in proizvajajo. Delodajalec je posestnik dela; on kupuje delavno moč proizvajalec. Delavec je plačan suženj posedujočih, ki pa ne plačujejo njegove fizične delavne moči po vrednosti proizvajale. Le del vrednosti se izplačuje delavcu. Večji del vrednosti pa ostane delodajalecu, ki kopiči tako bogastvo, kapital. Kapital predstavlja le nakopičenje delavne moči.

Toda, kako je vendar le mogoče, da je maloštevilčen razred gospodujočih kapitalistov zaslužil delavski razred, tako da ga je prisilil se udati izkoriščanju? To je bilo mogoče vsled tega, ker si je kapitalistični razred osvojil proizvodna sredstva (stroje, tovarne, zemljo itd. itd.). Ta proizvodna sredstva predstavljajo edino eksistenčno sredstvo. Zato je delavec prisiljen: ako noče trpeti gladi in pomanjkanja, prodati kapitalu edino vrednost, ki mu še ostaja, namreč "delavno moč". Zato je kapitalistu omogočeno izkoriščanje delavstva in nakopičenje kapitalov; zato je delo onim, ki ga stvarjajo, — vzrok revščini.

Toda krivično razdelitev bogastva omogočajo še drugi vzroki: Stroj je najhujši konkurent delavstva. Stroj nadomestuje in s tem izstrada delavec. Konkurenca stroja na eni strani in na drugi konkurenca med kapitalisti omogoča neprestano slabšanje življenjskih in delavnih razmer delavstva.

Naravna posledica kapitalističnemu izkoriščanju in tlačanstvu je razredni boj in razredna združitev delavskega ljudstva. Delavec ne posedujejo le delavne moči. Posedujejo tudi nekaj pravice. Predvsem pravico, ki jim gre po vseh naravnih in človeških zakonih, — to je pravico do življenja. Sedanji kapitalistični režim ne

prizna delavcu te pravice. Toda delavstvo je prišlo do zavesti svojih pravic in se zato vneto in složno bori na političnem in gospodarskem polju za uveljavljenje svojih razrednih teženj. Boj delavstva, ki je boj za uveljavljenje pravic in interesov razlaščenih naprav interesom posedujočih, mora biti zato neposredni boj razreda proti razredu. Mezdna gibanja in stavke dokazujejo, da se razredni spor čimdalje poostreje, izražajo dejansko, da je delavski razred proti sedanji kapitalistični uredbi človeške družbe.

Delavci so sužnji kapitalistov in delodajalcev. Na ramah delavcev sloni krivični sistem izkoriščanja in pobijanja. Pičlo število izvoljenih lenuhov monopolizira življenje delavcev in bogastvo, ki ga oni stvarjajo. Za gospodujoče blagostanje, srečo in razkošje; za delavce glad in trpljenje. Ali ura osvobodjenja je prišla tudi za sužnje, ki so našli pot do emancipacije. Zavest moči in solidarna volja preveva delavce, ki hočejo biti svobodni.

Mednarodno gibanje zidarjev.

Zidarski tarifi v Avstraliji.

V Avstraliji obstoje za ureditev delovnih pogojev mezdni uradi in obvezna razsodišča. Z obveznim razsodiškim sistemom se je storilo začetek leta 1894. v Novi Zelandiji. Novo-Zelandski zakon so pozneje prevzele tudi Zapadna Avstralija in Novi Južni Uels. Izmed teh držav je poslednja leta 1908 prešla k sistemu mezdnih uradov, ki vrhote deluje že v Viktoriji. Južni Avstraliji, Queenslandu in Tasmaniji. V Novi Zelandiji in Zapadni Avstraliji odloča po eno obrtno razsodišče o delovnih sporih vseh gospodarskih panov, dočim so v ostalih avstralskih državah mezdni uradi za vsako obrt posebej. Obvezna razsodišča kakor tudi mezdni uradi sestojijo iz delavskih in podjetniških zastopnikov in nepristranskih predsednikov. Najmanj socialističen je sistem plačilnega urada v Novem Južnem Uelsu. Tam imenuje guverner člane mezdnih uradov na predlog obrtnega vzklicnega sodišča. Tudi v državi Viktorija imenuje prisodniški minister za javna dela; če pa peti del prizadetih delavcev ali podjetnikov vloži ugovor proti ministrovim izvoljenecem, si izvolijo člane mezdne urada delavci in podjetniki sami. V vseh drugih državah pa se izvoli člane obveznih obrtnih sodišč in mezdnih uradov; v Novi Zelandiji jih volijo strokovne organizacije podjetnikov.

Stavke in izpori so v vseh državah izvemšji Viktorijo in Queensland, pod kaznijo prepovedane. V Novem Južnem Uelsu se lahko kaznuje z zaporom do dvanajstih mesecev. V ostalih državah pa nastopi zaporna kazen v slučaju, če se naložene globe ne more iztirjati. V resnici pa so bili delavci do sedaj samo v Novem Južnem Uelsu zaprti radi stavke ali "huskanja" k stavki. Evropskemu delavstvu se bo komaj kedaj tožilo po avstralskem sistemu.

Evropsko in ameriško delavstvo se raje bojuje, kakor pa da bi se izročilo vsegamogočni birokraciji.

Pred obveznim razsodiščem v Novi Zelandiji so bili postavljeni zidarski plačilni tarifi za vsak okraj dežele; po vsehimi pa vsi ti tarifi soglašajo. Nadalje se je tarife za zidarsko obrt sestavilo v Novem Južnem Uelsu, Viktoriji in Queenslandu po tamojšnjih mezdnih uradih.

V Novem Južnem Uelsu velja enoten zidarski tarif za celo državo, izvemšji okraj Broken Hill in delave mestnih oblasti v Sydneyu. Veljaven je tarif od leta 1911. do všteti leta 1913. Delovni teden je osemindirideset ur. Od pondeljka do petka se dela po 8¼ ur na dan, v soboto pa 4¼ ur. Delovne ure so od 7¼ zjutraj do 12. ure opoldne in od 12¼ popoldne do 5. ure zvečer. Delavcem in podjetnikom pa je dovoljeno preložiti pričetek dela na dobo med 6. in 7¼ uro zjutraj. V tem slučaju pa mora poleg opoldanskega

odmora nastopiti še drug odmor, ki traja tričetrt ure.

Minimalna plača znaša 1 šiling 6 pence (K 1.80) na uro, ki se pa zviša na 1 šiling 7½ pence (K 2) za sledeča dela: prerovi, kanali, gradba dimnikov v višini nad 50 čevljev, rovi v globičini nad 10 čevljev, dela pri plavžih itd. Redno delo po 5. uri popoldne se tudi plača po 1 šiling 7½ pence na uro. Dodatek za čezurno delo znaša za prvi dve uri v enem dnevu 25 odstotkov, potem 50 odstotkov, ob sobotah skozinskoz 50 odstotkov, ob nedeljah in praznikih se pa delo podvojen plačuje. Mezdo se izplačuje na stavbišču in se jo mora izplačati tekom četrte ure po zaključku dela. Če morajo delavci dalje časa čakati, se jim ta čas plača kot čezurno delo.

V Sydneyu in Newcastleu morajo podjetniki delavcem plačati izdatke za vožnjo, če ne presegajo 10 vinarjev za vožnjo. Drugod plačujejo vozino na razdaljo treh angleških milj. Kot "delo na deželi" se smatra stavbe, ki so v Sydneyu nad 25 milj, drugod pa nad 10 milj oddaljene od glavne pošte. Za taka dela dobe delavci odškodnino K 1.80 na dan in pa vožne stroške.

Vzdrževanje vajencev ni omejeno; najeti pa se jih mora na pet let. Njih mezda narašča od 10 šilingov na teden v prvem letu na 40 šilingov na teden (okoli 48 K) v petem letu. Če vajencev v 3. do 5. učnem letu predloži sprječevalo kake strokovne šole, ki jo je obiskoval najmanj dve leti, naraste njegova mezda za 2 šilinga 6 pence na teden.

Akordno delo je dopuščeno. Akordni nastavki pa morajo biti tako odmerjeni, da zasluži delavec od pondeljka do petka za 1 šiling, ob sobotah pa za 7 pencev več kot znaša njegova minimalna časovna mezda.

Vsak stavbinski podjetnik mora skrbeti za barake, stranišča, vročo vodo za umivanje itd. na stavbišču.

Starim in počasnim delavcem lahko obrtni registrski vodja — državni uradnik — predpiše nižjo mezdo, kot je v tarifu.

Pri sprejemu delavcev se morajo podjetniki ozirati v prvi vrsti na organizirane. (Ta določba je v večini tarifov v državah Novi Južni Uels in Nova Zelandija.)

Zidarski tarif za južnovzhodni okraj države Queensland določa, da znaša tedenski delovni čas 44 ur in je od pondeljka do petka od 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne; ob sobotah pa od 8. ure zjutraj do 12. ure opoldne. Opoldanski odmor znaša eno uro. Minimalna plača je 1 šiling 6 pencev (K 1.80) na uro, 3 funte šterlingov (K 78) na teden! Pri stavbi in popravilih prostorov za kotle, pečnice itd. zaposleni zidarji dobe 26 odstotkov doklade.

Na vsakih pet zidarjev sme priti le en vajenec; če se pa številno pomočnikov ne more s pet deliti, se zaokroži navzgor. Učna doba znaša — kakor v drugih državah — pet let, tedenska mezda vajencev pa naraste od 7 šilingov 6 pencev (K 9) v prvem letu na 35 šilingov (K 42) v petem letu. Predpisi za čezurne doklade so isti, kakor v prej opisanim tarifu. Sploh so delovni pogoji zidarjev v vseh avstralskih državah precej enaki. Najvažnejša razlika je, da znaša delovni teden v Queenslandu 44, v Novi Zelandiji 45 in v ostalih državah 48 ur.

Za zidarje je priložnost za delo v Avtraliiji zelo omejena, ker se v prvi vrsti gradi lesene stavbe. Včasih je brezposelnost zelo velika, zlasti pa tedaj, kadar učinkuje dolga suša na gospodarski položaj. Strokovna organizacija zidarjev se nahaja po vseh avstralskih državah, ali posamezne organizacije niso združene v zvezo, ki bi obsegala celo deželo. Njih vpliv pa je radi sistema mezdnih uradov in obveznih obrtnih sodišč zelo majhen.

KDO VE?

Rad bi zvedel za svojega prijatelja Jožefa Pajka. Doma je iz Kostrevnice pri Litiji. Pred poldrugim letom se je nahajal v Moon Run, Pa. Od tam je potoval v Rock Springs, Wyo.

Prosim cenjene rojake, če kdo ve, kje se nahaja, naj mi naznani, ali naj se mi pa sam javi.

Joseph Lovie, 344

Hermine, Pa., Westmoreland Co.

Kapitalistična dobrodelnost.

Ni je ostudnejše hinavščine na svetu, kot je kapitalistična dobrodelnost. Slaparska meščanska demagogija si je nadela dobrodelno krinko, in s to masko misli za nos voditi ljudi, ki sodijo bolj po površini slike, nego da bi posegali v globočino. Kapitalističnim pijavkam je v javnosti vedno na jeziku dobrodelnost in reveži, dasiravno ni pod solncem klike, ki bi bila v resnici bolj nedobrodela, kakor je današnja roparska družba, katera bi v sedanjem družabnem redu rada izpremenila le to, kar bi se za njihov sigurnejši obstanek moglo nadomestiti z institucijami iz srednjega veka.

Razume se, da se ne bomo s kapitalisti nikdar razumeli o socialnem vprašanju; zakaj nasprotja med nami in njimi se ne tičejo posameznih pojavov, metode in taktike. Razlike so bistvene: različni so temelji, na katerih stojimo, različni so cilji, za katere se bojujemo. Kapitalisti in njihovi meščanski mešetarji, hočejo ohraniti podlago sedanjega družabnega reda; mi hočemo ustvariti novo družbo. Zanje je vedno veljaven zakon, da morajo biti na svetu reveži in bogatini; mi hočemo doseči razmere, iz katerih izgine revščina. Za nas je socializem znanost, ki mora preiskati vzroke bede, neizobrazbe in gorja. Mi hočemo izvedeti resnico; oni želijo v delavskih vrstah nevedo.

Najmočnejša in vedno sigurna ščita kapitalizma sta: vera in denar. Kapitalisti celega sveta so s poglavarjem rimsko-katoliške cerkve v prijateljskem objemu. Papeži seveda radi svojim lojalnim kolegom, kateri še niso svetniki na temu svetu, naredo protiuslugo, in zato so različni papeži izdali svoje eneklike, v katerih priporočajo ponižnost napram kapitalistom.

Zadnji papež — Lev XIII., katerega smatrajo nekateri naivneži za delavskega papeža — je v svoji enekliki "Rerum novarum" povedal, kako ima cerkev presojati socialno vprašanje. "Delavec naj se zadovolji s tem, da je delavec, poslušen naj bo svojemu gospodarju in naj bolj misli na drugi svet, kakor na to solzno dolino. Gospodar pa naj ne pozabi, da je navsezadnje tudi delavec človek, pa naj bo usmiljen z njim." In zdaj nam pojo to pesem usmiljenja, da nas že bole ušesa od te zlagane melodije.

Zavedno delavstvo se jim bo za vse to usmiljenje prav lepo zahvalilo. Naš cilj je družba, v kateri sploh ni treba tega bajalovnega usmiljenja, za katerega hrbtom od spoznanja, da je opeharjeno ne za drobtine, ampak za bogastva.

Izkoriščanje in dobrodelnost sta dvojčka, ki ju pozna zavedno delavstvo že predobro. Največji zatiralec se navadno čustvoje iz prijatelji "svojih" delavcev. Tekom leta iztisnejo milijone iz njih kosti in krvi, nazadnje pa, da se ne pozabi njihovo ime, vržejo nekaj kron za kakšno kričečo ustanovo, in stvar je zopet lepo pri kraju, ter se drugi dan zopet začne znova. To, kar zahtevamo mi, je pravica, ne pa miloščina. V tem boju seveda ne bomo nikdar našli kapitalistov in meščanskih reformatorjev. Zakaj v družbi, v kateri bi veljala enakopravnost, v kateri bi vsakdo s svojim delom lahko prišel do blagostanja, v kateri ne bi bilo beračev in revežev — v taki družbi ne bi bilo prostora za kapitalistično in meščansko napuh, za kapitalistično gospodovnost in za filantropsko usmiljenje. Vsa kapitalistična blagodušnost, vsa njihova ljubezen do revežev in nič drugega, kakor sredstvo, da si ohranijo in utrde vlado. Miloščina, odpadki od bogato obložene mize, od katere so odgnani prav tisti, ki so jo pogrnili, naj povečajo med ljudstvom čut odvisnosti od svojih "dobrotnikov", čut lastne slabosti, naj uničijo voljo od pravice; skratka naj pomagajo raztegniti sedanje razmere na večnost.

Delavska zavest.

Nihče ne more biti izveličan proti svoji volji. Že Marx je dejal, da more biti osvoboditev delavskega razreda le delo delavstva samega. Kakor je ta beseda preprosta, tako je vendar globoka in pomenljiva. Spoznanje te resnice je prvi pomolj, da more delavstvo sploh priti do boljstih razmer in končno do osvoboditve.

Enostavna je ta resnica, ker je jasno kakor beli dan, da ne bo kapitalistični razred prostovoljno odpustil svojega privilegirane položaja v družbi. Najde se tudi lahko posameznik med kapitalisti, ki pozna krivičnost sedanjih uredb in čigar srce je tako mehko, da ne brenese večnega pogleda na tuje trpljenje. Mogoče je, da se tak posameznik odreče koristim, ki mu jih daje njegov položaj; mogoče je celo, da se pridruži zatiranim in jim pomaga v boju proti svojim lastnim razrednim tovarišem. Ali taka izjema ostane izjema in ne more imeti globokejšega pomena.

Vkljub takim — jako redkim — izjemam ostane neizpremenljivo pravilo, da pospešuje vsak razred svoje interese, kakor pač more in zna. Ali večinoma se mora priznati, da znajo to kapitalisti bolje od delavcev. Posebno pri nas Kdor jim to zameri, je slep. Če požene volka med ovce, pa pričakuje, da jih bo pasel in branil, si sam kriv, ako nenkrat ne najde več črede. Volk se mora hraniti z ovčjim mesom, ker je tako ustvarjen. In kapitalizem mora živeti od izkoriščanja, ker bi moral drugače poginiti. Kdor pričakuje od kapitalizma, da bo sam iz krščanske ljubezni, iz moralnih oziror ali iz čustvene potrebe spravil izkoriščanje s sveta; je popolnoma enak gospodarju, ki nastavlja volka za pastirja.

Delavstvo se ne sme zanašati na tujo ljubezen, ne na ujo pomoč, njegova osvoboditev mora biti le njegovo lastno delo.

Ali, da se more izvršiti tako delo, je treba predvsem prave delavske zavesti. Resnica ni vedno prijetna, ali koristna je na vsak način bolj kakor slepljenje. Zato je treba povedati, da je delavske zavesti pri nas še veliko premalo in zaradi tega niso uspehi delavstva pri nas taki, kakoršni bi lahko bili.

Kaj je glavna vsebina delavske zavesti? Da sem delavec in ne gospod, to uganem kmalu. Ali to še ni nič in ne pomembi nič. Treba je že tudi poznati svoj položaj in vedeti, kaj vse tiči v besedi "delavec".

Vem, da sem delavec. To se pravi v sedanji družbi: Človek sem, s katerim delajo drugi, kar se jim ljubi. Če hočejo drugi, dobim kruha, pa ga moram drago plačati s svojim delom. Koliko mi dajo kruha, to je njihova volja. Če hočejo, mi soloh ne dajo kruha, ne pristreja, ne obleke. Spode me lahko od svojega vodnjaka, zavragna nijo mi sestri v senco njihovih drevesa. Svoje delo jim smem ponujati, oni ga ne marajo sprejeti. Dvoje zdravih rok imam, dobro voljo imam. Dobro, kaj počneš s svojimi zdravimi rokami, če ti ne rečejo: Tukaj delaj za nas!

Danes si v tovarni ali delavnici. Ali veš, če boš jutri še tam? Morda ustavijo stroje, morda napravijo iz tovarne kasarno, morda pripeljejo kuliže iz Kitajskega, ki bodo ves teden delali za ono plačo, za katero delaš ti en dan. Pa vzemi popotno palico v roko in najd po svetu Kjer potkaš, sko mizagnejo in odgovore: Ni dela!... Hajd naprej po svetu!

Delavec sem. Nedostojen je moj položaj. Večno ponižanje je moj delež, neprenehoma moram držati klobuk v rokah, vsakdo me meri od glave do nog. Nikogar nisem okradel, nikogar oropal, pa je vendar, kakor da imam pešat na čelu. Človek sem, pa vendar ravnamo povsod z menoj, kakor da jim nisem enak.

Skloni glavo, jecljaj in moleduj, poklekaj, pa si še sam reci da si slabši od drugih in da je prav tako — če si hlapčevska natura. Prav ponižen bodi in lepo se zahvali za vsako breco, ki jo dobiš pa ti dajo morda večših dobro besede in noreko: "No, da — hm, hm..." zakaj večših potrebuje njih profit tvoje roke.

Kdor je pa pravi delavec, se o vse v njem uprlo zoper to zapustavljanje in ponižanje. Zakaj, v njegovi glavi je še druga zavest.

Delavec sem; delam. Vi jeste in pijete, ali jaz vam pridelavam, jaz pogrinjam vašo mizo, ki sem vam jo stesal v vaši hiši, ki sem vam jo sezidal. Vi se oblačite lepe in tople, pa prezirate mene, ki hodim v cunjah: — ali jaz sem izdelal fino sukno za vas, jaz sem vam urezal in sešil elegantno obleko. Vi se vozite po svetu, sedrte na mehkih blazinah in spite v spalnem vagonu kakor doma; ali jaz stojim na stroju, pri ogibalu, v tu nelu. Vi nalagate tisočake v bankah, ali jaz moram v tovarnah izpreminjati surovine v blago, ga nagladati v vaša skladišča in ga voziti na trg, da postane iz njega denar, s katerim vladate in gospodujete in me vnovič izkoriščate.

Tako govori delavska zavest. Ponižen sem in potlačen, ali po krivici. Zaslužujem sem, ali ne ma uje vreden od drugih. Moja roka je potrebna vsemu človeštvu, le nuhova niti njemu samemu.

In delavska zavest vprašuje: Ponižan sem — mar naj se ponižujem še sam? Moja vrednost mi daje pravico, da zahtevam enak življenje, ki ni umiranje od rojstva do groba. Branijo mi tako življenje. Mar naj se zato vdam v voljo zatiralčev in sklonem tilnik prostovoljno pod njegovo peto?

Trpim, ker sem slab. Ali trpljenje ni moja volja. Kje je moč, da se ga rešim?

In delavska zavest odgovarja: Na milijone nas je, onih tam pa je peščice. Na milijone nas je in silna je naša moč, če jo zberemo. Ste tisoče potočičev naj se zlije v eno reko, pa bo mogočena, ne le, da bo gonila mlino in nosila ladje, ampak sama si bo odpirala pot. Veličastna bo, silna in krasna, in noben pritlikavec je ne zajezi.

Delavec, ki nima te zavesti, je oomilovanja vreden in sam je kriv, da je ponižan in zaničevan. Kdor jo pa ima, bo delal in pomagal, da se združi veletok, ki preobrazí svet.

Oblast in pravica.

Gospodujoči razredi so vedno dajali predpisanim zakonom nekako tajinstveno moč in nedotakljivo svetost. Nečeto so bili sploh zakoni tajni. Neizobraženo ljudstvo ni smelo premišljevat o namelih in podlagi zakonov. Zakonodajni ukrepi niso danes več nikaka skrivnost, četudi so še danes debele knjige državnih paragrafov širokim plastem ljudstva nerazumljive.

Toda danes vemo, kako se ustvarjajo zakoni in vemo tudi, da niso zakoni nekaj večnega in nedotakljivega. Marx nas je učil, da so zakoni le izraz gospodarskih razmer dežel in da so tudi zakoni podvrženi razvoju proizvodnje. Dejanska gospodarska moč diktira zakone.

Boj avstrijskega ljudstva za volilno pravico potrjuje to načelo. Od leta 1873, ko si je gospodarsko ojačeno in zmagovalno meščanstvo Avstrije priborilo volilno pravico, pa do leta 1907, ko je bila uvedena splošna volilna pravica, so se bojevali ljudski sloji vzporedno eni za drugim v dosego političnega prava. Skupni sil ljudstva se ni mogel gospodujoči razred upreti. Moral je izpremeniti zakon. Proti volilnim privilegijem kapitalizma se je dvignilo predvsem malomeščanstvo, potem kmetje in nato proletarijat.

Pod vplivom izpreminjajočih se gospodarskih razmer so se porajali razredi, ki so zahtevali izpremembo in moderniziranje volilnega zakona. Znižanje davčne gaezusa od 20 na 10 in 8 kron uredba splošnih kurij in končno uvedba najširše in splošne politične pravice kaže stopnjevanje boja. Zakoni so podvrženi neprestani izpremembi.

Ali mogočnjaki in kapitalisti, ki še vedno nemoteno gospodujejo nad državnimi oblastmi in državnim gospodarstvom, so si potem temeljnih državnih zakonov utrdili in zagotovili svoje razredne privilegije. Nad državno zbornico so postavili gosposko zbornico, ki odklanja in zavlačuje vsako moderno, kapitalizmu škodljivo reformo. Gosposka zbornica izvršuje nekako trajno pasivno

resistenco napram sklepom zbornice. To smo opazili tudi ob priliki predlagane reforme paragrafa 80. obrtnega zakona, ki izroča delavce nemilosti gospodarjev.

Kapitalizem si je prilastil tudi upravna državna mesta, ki imajo zakone uveljavljati in tako gospodovati ljudstvu. Se je li kje videlo, da bi bil proletarec okrajni glavar, namestnik ali pa vsaj sekcijski načelnik? Moč in mesta države so si sami osvojili, bremena državne oblasti so pa zvalili na rame potrepčivega ljudstva. Štiri petine vseh davkov plačujejo revni sloji. Podražanje potrebščin omogočuje državna uprava. Potem državnega aparata si ustvarja kapitalizem izvrstne kupčijske pogoje.

Zakoni so takšni, kakršno je socialno in gospodarsko razmerje razredov. Zakon odgovarja interesom gospodujočega močnejšega razreda: vsak nov razred, ki zagospoduje državo, si ustvarja lastne zakone, ki služijo le stremljenju tega razreda. Le pod vplivom zunanjih močnejših faktorjev se zakoni izpreminjajo v prid zagospodarjenih ljudskih slojev.

Oblast je pogoj ustvarjanja in izpreminjanja novih zakonov. Politična moč proletarijata omogočuje modernnejšo legislaturo. Gospodarska zavednost daje delavstvu politično moč in državi vpliv. Pod vplivom novega političnega faktorja se zakoni izpreminjajo in modernizirajo. Zakon predstavlja moč razreda, ki razpolaga z državnimi institucijami in napravami. Delavski razred se neprestano in uspešno bori za gospodarsko moč in politične pravice, osvaja si javne institucije in jemlje gospodujočim privilegij, da smejo ustvarjati zakone, ki so le njim v prid in korist. Socialna politika in socialne institucije so sad razredne moči delavcev. Moč je pogoj tvorbi socialistične politike. Ustvariti in poglobiti osvobojajočo moč onih, ki so obsojeni na izkoriščanje in zatiranje, omogočeno po zakonih gospodujočih, je naloga organizacij in glavni cilj našega dela in boja.

KAPITALIZEM KOT PREDPOGOJ ORGANIZACIJE PROLETARSKIH MNOŽIC.

Neglede na sijajen razvoj tehnike in prometa, ki smo ga dosegli v zadnjih letih, se nam v primerjanju sedanosti s preteklostjo jasno predčujejo značilen preobrat z ozirom na organizacijo. Še sredi minulega stoletja je v najširših krogih gospodoval individualizem, temeljno načelo neorganiziranja. Ali od tedaj se je polagoma razširjala misel organizacije. Zlasti v proletarskih vrstah se je vedno bolj pojavljala kliče po združitvi, kar ni ostalo brez učinka.

Agitacijsko in organizacijsko delo zadnjih desetletij je imelo naravnost čudovite uspehe. Vedno večje trume delavcev so se pridružile svojim zvezam. Na milijone jih je pod zastavo organizacije in delavske organizacije naraščajo v velikansko in mogočno armado, ki šteje na stotisoče članov. Če bi mogli naši predbojovniki, ki so marljivo in z velikim trdom orali celino in obdelovali trda tla, videti sad svojega dela bi bili veselo iznenadeni. Blagajniki tiste dobe, ki so računali le s par stotinami kron, bi zavidali svoje naslednike, ki imajo računati in upravljati milijone. Proletarske organizacije v splošnem in strokovne organizacije posebej nudijo veselo sliko vedno naraščajoče združitive posameznih sil v enotno silo množic. One so izraz skupe volje, ki kaže raznim smerem volje enoten cilj in ki združuje milijone razrednih bojnikov v trden in življenja poln organizem.

Postanek teh organizacij mas pa ni edinole posledica agitacijskega dela, a tudi ne izključna posledica socialno duševnega prehoda od brezorganizacijske dobe k organizaciji, temveč so pri tem razvoju učinkovali različni vzroki. Kakor za vsako novo socialno tvorbo, so morali tudi tu biti dani duševni in materijelni predpogoji. Za duševnim stremljenjem v smeri organizacije, ki samo zase ne bi bilo zadostovalo za stvaritev orjaške organizacije, so morali priti tudi materijalni predpogoji,

ki so omogočili združitve milijone enako mislečih in enako stremlečih ljudi. In res sta se sredi minulega stoletja združila oba momenta: socializem je ustvaril duševno razpoloženje, redovitna tla za delavske organizacije, kapitalizem pa je ustvaril tehnične in organizatorične predpogoje. Tako je proletarska organizacija mas nastala iz skupnih učinkov socializma in kapitalizma. Zlasti kapitalistično delovanje za pospeševanje delavskih organizacij je v marsikaterem oziru zanimivo.

Znana je prislovica, da je kapitalizem svoj lastni grobokop v tem, da si sam vzgaja sile, ki ga bodo nekdanj pahnille s prestola. Kapitalistični gospodarski način, je koval orožje in gladil pot za organiziran osvobodilni boj proletariata. Močno razširjen promet sedanje dobe s svojimi železnicami, parniki, poštnimi in električnimi vozili nam nudi možnost za obiskanje najoddaljenejših pokrajin dežele in priti z najširšimi sloji ljudstva v dotiko z našimi idejami. Potom pisem, brzojavk in telefona se moremo pogovoriti z uveljavljenimi osebami raznih krajev. Z izpolnjenjem tiskarske tehnike in razširjenjem časopisja je ogromno narasla možnost za agitacijo. "Gutenbergovi črni vojaki" pridejo v najtemnejše kote dežel in se tam bojujejo proti nevednosti in zaostalosti. V nestetih časnikih in časopisih, zvezkih in letakih se raznaša seme znanja med mase, v knjigah pa se razpravlja o vprašanih svetovnega naziranja in najvažnejša vprašanja človeštva. Kar izume učenjak v svoji sobi, gre v svet in vzbudi boj duhov. Tako je postalo mogoče dramati mase, jih poučevati in vršiti agitacijsko delo, kakor ga svet še ni poznal. Ob enem pa nudi moderni promet tudi možnost redne zveze s posameznimi člani in podružnicami velike zveze.

F. Dostojevskij:

Čuden poštenjak.

Odpravljal sem se v urad. Kar stopi v sobo Agrafeva, moja kuharica, perica in gospodinja te prične, v mojo veliko začudenje, govoriti z menoj.

Dotlej je bila vedno tiha. Razen par potrebnih besedi o kosilu, o gospodinjstvu, nisem čul od nje celih pet let nepotrebne besede.

"Prihajam k vam, gospod," prične nenadoma... "Oddajte vendar sobo."

"Katero neki?"

"Sobico poleg kuhinje. No, saj veste."

"Čemu?"

"Čemu? Čemu vendar oddajajo ljudje sobe? No, pa saj veste."

"Pa komu naj jo oddam?"

"Komu neki! Človeku, ki jo išče. No, pa saj veste."

"Ljuba moja, soba je premajhna, niti za posteljo ni dovolj prostorna. Kdo naj stanuje v taki sobi!..."

"Čemu stanovati! Da ima le posteljo, stanuje lahko pri oknu."

"Pri katerem oknu?"

"No, saj veste? Kakor da ne bi znali. Pri oknu v predsobi. Ondi lahko sedi, siva in deia vse, kar hoče. Tudi na stolu lahko sedi; ima namreč stol, mizo; — sploh vse ima."

"In končno, kdo je to?"

"Dober, izkušen človek. Kuhala mu bom jaz. Plačal mi bo za hrano in stanovanje tri rublje* na mesec."

Vendar sem izvedel po trudpornem izpraševanju, da je neki mož pregovoril Agrafeno, ali jo pa na drug način pridobil, da bi mu oddala sobo poleg kuhinje. Predobro sem vedel, da je zaman vsak ugovor. Kar si je izmislila Agrafena, se je moralo tudi izvršiti; sicer ne bi mirovala. Kadar ji kaj ni ugajalo, se je takoj namrdnila. Tako kuhanje je trajalo običajno tri do štiri tedne. Trpel sem pri tem na hrani, manjkalo je perila, tla so bila neočejena, kratkonosno, dan za dnem mi je bolj nagajala, dokler se ni zopet ohladila njena jeza. Često sem pa opažal, da ni bila stara, tiha ženska zmožna trdno sklepati, niti obdržavati sklepov. Če nisem u-

*) Rubelj = približno pol dolarja ali K 2.53 av. vrednosti.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 21. januarja 1892.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1893 v državi Kanso.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

godil njenim prošnjam, sem je moralno izmučil, kar je vsled njene trmoglavosti dolgo trajalo. A tudi sam sem si miru želel nadvse, zato sem se vedno trudil ugovajati njenim prošnjam.

"Pa se je izkazal vrednega našega zaupanja z listinami, nemara s potnim listom?"

"Gotovo! Pošten, nad vse izkušen človek je, in zagotovil mi je tri rublje na mesec!"

Takoj drugo jutro se je priglasil v mojem ponižnem, samotnem stanovanju nov gost; toda niti najmanj se nisem ozlovoljil, na tihem sem se celo razveselil. Živel sem osamljen sredi mesta kakor puščavnik sredi gozda. Deset, petnajst let zapuščenosti, vedno eni ljudje... Agrafena... vedno ena soba, to je gotovo brezbarvna perspektiva. Zdad pa se priseli k meni nov, tih človek; — meni je bil v tej samotni božji blagoslov!

Moje zaupanje do Agrafene me ni varalo: Moj stanovalec je bil izkušen človek. Njegove listine so mi pričale, da je doslužen vojak; to bi bil tudi na prvi pogled spoznal, tudi če ne bi bil prečital listin. Bil sem zadovoljen z Astafijem Ivanovičem, svojim novim sostanovalecem. Najbolj so me zanimale slikovite njegove zgodbe iz prešlih dni. Take pripovedke so človeku v samotni več kakor kupi zlata.

Povedal mi je zgodbo, ki je učinkovala name kakor malokatera. Do tega, da mi jo je zaupal, ga je privedel sledeči slučaj:

Bil sem sam doma; Agrafena in Astafi sta odšla po opravkih. Kar začujem, da se odpirajo vrata pri vhodu, in takoj pogledam kdo da je. No glej, v predsobi je stal tuj deček dokaj majhne postave, brez povrnika, v samem sukniču, čeprav so že pihali ostri jesenski vetrovi...

"Kaj iščeš tukaj?"

"Z gospodom uradnikom želim govoriti. Saj stanuje tukaj gospod Aleksandrov?"

"Tu ne stanuje nihče z imenom Aleksandrov; z Bogom."

"Ni mogoče; saj mi je vendar hišnik povedal, da stanuje tukaj," je rekel nepričakovani gost in se skrbno oziral proti izhodu.

"Izgubi se, bratec, izgubi, Bogom!"

Drugi dan, popoldne, ko mi je Astafi Ivanovič umerjal nov suknič, je zopet nekdo smuknil v predsobo. Skozi vrata sem gledal na prišleca.

Deček, ki me je bil že večera posetil, je stal sredi predsobe in pred našimi očmi hladnokrvno snel moj novi povrnik raz ključko, ga zvil, del pod pazduho in smuknil hitro po stopnicah. Agrafena je prisostvovala tej igri, a od začudenja ni mogla niti ziniti. Mirno se stala in gledala, da je odnesel moj novi povrnik. Astafi Ivanovič je tekel za tatom. Ves zasopel je pritekel nazaj, a s praznimi rokami. Fant mu je utekel!

"Smolo imam, Astafi Ivanovič. Sreča, da mi ni odnesel še pelerine; sicer bi nam slaba predla zaradi tega lupeža."

A glej, Astafi Ivanovič se je tako vznemiril, da sem ob pogledu nanj pozabil na tatvino. Ni se mogel umiriti. Odlagal je svoje delo in iznova pričel. Pravil mi je venomer, kako urno je tat

snel mojo sukno in bežal, da ga ni bilo moči ujeti. Zopet se je potilil dela, a znova ga dal iz rok, pa letel k vratarju in ga zmerjal kakaj pušča take ljudi v hišo. Priletel je v naglici nazaj in zmerjal Agrafeno. Med delom je mrmljal in se jezil sam nad seboj, češ kako je mogoče, da mu odnese tat izpred oči sukno, ko je bil komaj za dva koraka oddaljen od nepoštenjaka.

Kratko malo — Astafi Ivanovič je bil sicer mož poštenjak, ali preveč se je vznemirjal.

"No, dobro naju je zvedil za nos, Astafi Ivanovič!" sem mu pripomnil zvečer pri čaju. Bilo mi je strašno dolgočasno, zato sem ga skušal spraviti na pogovor o tatvini, ki se mi je dozdevala skoraj komična vsled neprestanega spominjanja in jeze pripovedovalca.

"Milostivi gospod! Jezi me tatvina, čeprav nisem oškodovan. Po mojem mnenju ni hušjega zločinca od tatu. Brez pomisleka ti ukrade trud, poln pota, ukrade čas... to je zločed, ne človek! — Vam je to vseeno, milostljivi gospod, niti za svojo lastnino se ne zmenite."

"Res je, res, Astafi Ivanovič, rajši sežem stvar, kakor da jo pustim tatu."

"Ampak vendar! So pa tudi tatovi, ki so pošteni... Zgodilo se mi je, da sem našel poštenega tatu."

"Kaj, poštenega tatu? Kako je mogoče, da je tat pošten? Ni verjetno, Astafi Ivanovič!"

"Resnično, resnično! Kako neki more biti tat pošten? To ni mogoče... Hotel sem le reči, da je človek kradel, ki je bil sicer pošten. Ampak škoda ga je bilo."

"Kako se je to zgodilo, Astafi Ivanovič?"

"Bilo je, ko sem bil brez službe — tega je sedaj dve leti — brez službe sem bil, pravim, in v tem položaju sem našel izgubljenega človeka. V svoji zapuščenosti sem se ga razgledel. Pijanec je bil, potepuh, nepridiprav; imel je sicer službo, a ker je bil vedno pijan, so ga odslovili... Oh, ta nepridiprav...! Obleden je bil, da se ga Bog usmilil. Često ni vedel, če ima pod pelerino srajco; vse je zapisal. A vzlic temu ni bil zakrknjen, bil je dobrega, usmiljenega značaja. Bil je na prvi pogled usmiljenja vreden; saj si tudi ubožeji radi privoščijo kozarčke, in dajali so mu, da se je opil. Razveselil sem se ga, hodil je za menoj... Končno mi je bilo že vseeno..."

To vam je bil človek! Kakor kužek je letal za menoj, čeprav sva se videla prvič. Vprvo naj ga prenočim, dobro, saj so listine v redu — človek, kakor drugi... drugi dan je prišel zopet, da sem ga prenočil, tretji dan zopet; ves dan je sedel na oknu in ostajal čez noč pri meni. Vendar sem si mislil, zakaj se obeša tako name! Naj mu dajem povrhu še hrano, naj sam prenočujem, saj sem skoraj sam berač, pa naj si obešam še drugega na ramo. Čul sem, da se je preje z enako silo vsesal v nekega uradnika. Pila sta noč in in dan, dokler ni uradnik obležal od pijače.

Et izredni tat se je imenoval Emeljan Iljič. Preudarjal sem dolgo, kaj naj z njim počnem. Da bi ga odgnal, sem se sramoval, mi je venomer, kako urno je tat

Kaj piše Jaka Strigelj.

naš prezident Poka fon Pokafalva. Stokratna slava nem, ki se ofra za naš mili narod!"

Men so sovze stopile v oči; od samga vesela sem jokov in mi ni blo treba ribat hrena, da bi voda spravu v oči. In z mevoj so jokal vsi, potlej smo pa drug druga kušili, kuker je Judež lškarot kušnu Kristusa.

Ko smo se vsi najokal, sem stopu na miza in sem govoru tkule: "Preljub moj poslušavci, Nika ozameren, če ga bom kej pokidov. Jest vem, da je tukej zbran sam evet našega milega dragega naroda." Pri tem se obrnu v stran, kuker da bi se hotu useknit, pa sem se hitro namazov s č'bulo po očeh, da bi voda pritekla iz njih. Pa ni šlo, sem č'bulu dav spet v varžet in sem naprej govoru. "No, aston, ustov sem pri milem narod, za kterega se čma vsi ofrat. Vi ste evet naroda, kar ste dokazal s svojim nesebičnim delom za narod, ko ste posegli v blagajne in vzeli, kar ni bilo pribito v nji s tristo žebli. Zdej je treba pokazat, da ste glih tist, kot ste bli" — Po teh besedah sem prenehov in jih pogledov, če jim všeč govorim. Al kumej sem svoj brodladen zap'ru, so vsi zaupli: Živijo naš prezident. Potem so me vzdignil na rame, jest sem pa tku glasnu zatulu, kuker tercijanika, kedar gspud misjonar pripovdujejo, kakšne matre bo trpela na unem svet. Ko so se me naveličal nost in so me spet postavil na miza, sem reku: "Aston... no, permejd — — aston, ke sem ze nehov" in popraskov sem se za usešam. "Permejš že vem. Da bo te glih tak kot ste bli. Tu se prav, da v naš fersicherungverein ne vzamemo nobenga soci... soci — no ciicilista al biciklista, sem tov rečt. Tu se prav takih ljudi, ki bi nam na prste gledal, kedar bi jih mi v kas imel. Ti ljudje so grozn nevarn. Vsakmu, ki krađe, pravja tat, kdur golfa, pa pravja d' je goluf, če tud ima cilinder na glav. Pred nubem nimajo ta pravga rešpekta. Kuker bi en ciicilist prišov v naš ferajni, bi vas lohka ferderbov, vi ne bi bli več tak, kot ste bli. Vaš dolgi prsti bi bli ferderban in bi se jih noben denar ne prijev v kas. Glih tak bi ratal, kuker s trpentinam namazane limance če sonce nanje sije, ki tud ne držaja nobenga tiča, če se prav vala po njih. Zatu pa pravim, v naš ferajni ne sme noben ciicilist."

"Živijo prezident!" so zarjovel v cimru. Jest sem pa reku, ko sem vidu, da jih imam pod kumanda. "Tih, prezident sem jest, drugač bom nehov govor." Zdej so frise ali spreden del lauskugi spet obrnil prot men. Jest sem pa reku: "Nikar ne upite zmerom živja, bote še moj ferštondkosten zmešal, ki že tku puša, kuker kakšn star domfkesel, ki misl eksplodirat. Če ne bomo imel nobenega ciicilista v svojem ferajni, pol bomo še le mi pokazal drugim jednotam, kaj mi znama. Ko bo v kas dost dnarja, ga bomo stalal, pa bomo rekl, da so ciicilisti ponoč udrl v naš cimer in kasa uravbal." — "Živja, naš prezident, živja," so upil. Eden, ki sma ga potlej zvolil na moja prošnja za kasirja, je pa gor skočn na miza, pa me je kušnu na čel in reku: "Sam buh te je puslov, da nas rešiš teh ferdamanjih sieci — siecilstov. Kdo biv misliv Poka, da si tku kunšten." — Jest sem ga pa dol sumu, da sem lohka /govoru naprej, ko sem vidu, da so navdušen zame. — "Vite," sem reku. "Tku bo dnar v Cleveland ustov med nami. Holt, nekaj sem pozab. Mi se ne smemo varvat le ciicilistov. Tud noben frejmaurari ali svobodomislec ne sme v naš ferajni. Ti nisa nič boljji kot ciicilisti. Ti tud vse pošnošaja, kar jim nič v nus ne gre. Tud golfa se dajo. Tak ljudje tud ne pašejo med nas. Zatu pa moramo prevideh bit, koga boma not vzeli. Že hočmo stalat kaso. Pri vseh jednotah in zvezah so nas vn vrgel, kuker sem že umenu v začetku svojga govora, zatu bomo pa zdej imel svoj ferajni. Ko bo v kas zadost, jo stalamo in zidamo svoj dom. Za muštr boma vzeli numara trinajst n Lblan. Jest bom konje kupu in fijakaru. Kasir bo prvi portir.

Profit bomo talal, kuker fajmoštri v Rim pod papežem Sikstam IV, ki je biv najbolj kunštn papež za zaslužiti denar." Po teh besedah sem skočn z mize in sem nehov

govort, ker je biv g'ru že čist sub. Vsi so mi rekl, da sem dobr govornik, da kaj taega še niso slišal in atskal so mi taee, da me še dons bolijo, ko Ti pišem ta pisem. Potlej smo zvolil cev odbor. Bolj dolge prste je imov, več šarža je dubu. Tku, da zdej lohka rečem, da sem ponosen na svoje Ausšmitglide, da takega ausšusa ni na celem svet.

Dragi Jaka. Oči mi že skup lezejo, zatu te pozdravim čez hribe in doline, pa kej piš, kuk se imaš v tistem gnezdi, ki mu pravja Čikaga, ker je tolk tistih ciicilistov in frejmaurarjev, kukr jih je blo v Babilon, da jim je mogu buh špraha zmešat, da so' tatovi ložje kradl, goluf pa golfal. V kratkem ti zopet pišem, koku naš ferajni napreduje. Do takrat pa ostanem tvoj

Janez Poka fon Pokafalva, po domače Pokatov.

Ko sem tole prebrav, me je začel kar po trebuh grizit in mogu sem ven na frišn luft, drugač bi mi blo slab prišlo. Odrinu sem jo proti bližnjim tajpom, da pridem preje v prsto naravo in prebavam ajmoht od mojga prijatlja Janeza v sladkem senu in pod košatim hrastom.

Tle mate pa še pism, k' mi ga je pisov Pavliha iz klevelandske kurje vasi:

Cleveland, Kurja vas, Uhajo.

Salem alejkum Efendi Jaka Strigelj, Čik-ago! Dolgo me ni bilo na dan, kaj ne? Da pa ne boš mislil, da sem spel v kakšni luknji — kakor kralj Matjaž, Ti hočem povelati nekoliko history of majn self:

Pred leti, ko je naša tetka "Nova Domovina" stegnila — svoje revolucionarne pete, in odšla na luno, sem jaz pokupil vse njene "delnice" po 5e komad, ker sem mislil, da bom tako postal "miljunar". Nato sem šel na "nkance" v staro domovino. Komaj sem se ustavil tam na Bledu, že sta me izvohala dva ces. kr. špicarja, — z plehnatimi lonci — na glavi, vrh kojih nosi tudi strelvod, — kakor na turnu. "Hej, Pavliha, v imenu postave greš z nami!" zarežita, ter me zgrabita vsak za eno roko. "Mi te bomo že naučili, kaj se pravi pred štelingo bežati v Ameriko, potem pa še pisariti čez Avstrijno in nas ces. kraljere — po cajtengah. . . . Nato' so me citrali čez Lesce v Radovljico in od tam v Ljubljano, kjer so mi gospodje preiskali jetra in obisti — ter povedali, da bom štiri leta (eno za štraf) komijs mlatil. Nato so me poslali v Iudapešto, med same magjar orsake, kjer sem moral "ženčati" — mojo gorenjsko "junaforno" — z ono Ember špičaku. . . . Mesto marele so mi dali puško, mesto "balona" — so mi obesili neko culo — iz telečje kože na hrbet. To ti je bil Hell, kojega ne bom kmalu pozabil.

Proti koncu lanskega leta so me poslali z drugimi dol v Bozno na Srbsko granico, kjer sem pasel ces. kr. — uši na svoji koži. Sam sem pa imel v trebuhu večkrat ščip — ali zadnji kraje, kakor polno luno. Austriski Nando — se je namreč bal, da bodo Srbi vse Švabe pohrustali. Končno se mi je vendar posrečilo, da sem jo zmuznil, to se pravi "Urlaub" sem si sam vzeli, ter jo pobrisal zopet v "Maleriko". Sedaj sem zopet odprl stari svoj korespondenčni bureau v Kurji vasi v Cleveland.

Mislil sem Ti že večkrat pisati kakšno "Lectio Epistolo", toda sem vselej preveč bizi. Zadnje čase sem prijel več tele-gromu, iz vseh krajev sveta, v kojih se mi javljajo jako važne novice; evoj jih:

Iz Pariza se mi poroča, da je on Antonio Sojare de Šiška postal član akademije — znanosti? Ker je s svojimi "visokončnimi" članki v "Am. Slovincu" temeljito "pobil" darwinizem in descendenčno teorijo, (nauk o praploditvi), ter ustvaril novo — svetovno naziranje, namreč "Kranjski jansenizem in tonenizem" . . . V kratkem bo postal profesor rimske eiganologije na De Propagande . . .

"Oservatore Romano" mi javlja, da bo v kratkem imenovan kardinalom škofovski "ametnik" Rev. Janče Smre, radi zaslug, ki si jih je pridobil v boju s socialisti in svobodnjaki. Rudeči klubuk

še par akatelj šnof tobaka "terentina", mu bo prinesla sama papeževa sestra . . .

Slovenski "umetnik" in urednik "Našega Berača" je imenovan za excelenco finančnega — ministra, kraljice Tamire v Bombatoku v Afriki. Cedio fance, — domačega (?) izdelka, adio "šaci" tam v Michiganu, kjer bodo sedaj zakopani na veke. Poleg gospodarstva in žekovnih — mahinacij, bo učil kombatočane tudi rajtre in rešeta petlisti, s kojimi bojo lovili rake in krokodile v "svetem jezeru".

Jeruzalemski romar Pollak je imenovan za ta petega evangelista od samega papeža. Sedaj se bodo njegovi "sv." evangeliji potrjeni s čudeži — v Kansasu . . . čitali po vseh cerkvah.

Iz Špicburga se mi poroča, da mislita tamošnja Krjavelj in Žane Cajtungreportar vstanoviti novo Jednoto, samo za Špicburg. Če bo šlo? Jaz bi jima svetoval, da naj se podvižeta, da jih bodo poprej blagorovala — Nežna in Maričkina — areca . . .

New-yorški tutti fruttar — "Am. Slovencea", Herr Johanes Adamače, bo imenovan profesorjem loncevezije, — najnovejše "moderne" znanosti, na Yale univerzi.

Naš Peter Strelovič se zadnje čase jako dobro počuti. Jones of Ribnitz mu ne preti več z grnado. Le čuje jako slabo zadnje čase. . . . Kaj je temu vzrok, pa ne vem, ga li bolijo uhliji, ali pa preveč ropota njegov ta novi stroj.

Tako, kakor vidiš, Efendi Jaka, Slovinci naprdujemo vsepovod. Za danes so long do vidova. Tvoj

Pavliha iz Kurje vasi.

Pardon, kmalu bi bil pozabil. Tukaj čujem, da se misli Vaš Don Antonio Sojare de Šiška ženiti, — če je resnica, mi piši, bom prišel jaz v Čikago, da ga bom poročil po turško. Privezal ga bom tja k šocki, kakor Čič osla tja k figi, da bo držalo na veke.

KOKAG SE TIČE.

"Father" Janez v Jolietu nekaj čveka o rodbinskih razmerah med socialisti in pravi, da socialisti zapuščajo žene in se ne brigajo za otroke. Ako ima kdo pravico tožiti kakega socialisto glede zanemarjanja rodbine, ima "father-bachelor" Janez najmanj to pravico. Rimski popje naj poprej poravnajo svoje privatne razmere, potem naj šele mečejo kamenje na druge. "Svobodna ljubezen", katero rimski hlapeci tako radi obežajo socialistom na vrat, nikjer tako bujno ne evete, kakor med njimi samimi. Pop, kateri si vsake kvatre ne išče druge "afne", je že menda poštenjak. Po morali Alfonza Lignorija je to popolnoma pravilno — kaj ne!

V "Glasu Naroda", "Amer Slovincu" in v drugih listih je skoro neprestano čitati oglase o pobeglih zakonskih ženah, ki zapuste svoje soproje in otroke in grede z drugimi. Ali so dotičniki vsi socialisti? Kaj pa če bi bili dotičniki zvesti "braveci" Janezove trobila v Jolietu? Vsekakor socialisti nismo odgovorni za tako "svobodno ljubezen".

Rimski pop J. M. Rivera v New Yorku je pred dvemi leti zapeljal tedaj 16letno Katarino Roessle in ves ta čas do letos jo je vodil po slaboglasnih new-yorskih hotelih, kjer je registriral namišljena imena z opazko "mož in žena". Sedaj, ko se je deklare naveličal, je pa ona celo umazano zadevo razkrila javnosti. Ali je "father-bachelor" Rivera tudi socialist? Ali so tudi njega socialisti naučili proste ljubezni? Govori, "father" Janez!

Dokler ima rimska hierarhija v svoji sredi take patrone kot je "father" Kluser in "father" Rivera — da ne omenjamo stotine drugih — tako dolgo naj slovenski črvi pod papežovo copato lepo molčijo o "socialističnih krvavih revolucijah" in o "socialistični prosti ljubezni". Molčite, če ne — tožite in smešite sami sebe!

Pravzaprav — čemu se mučič Janez? Katoliška vera vendar uči, da brez božje volje niti las ne pade človeku z glave. Če je temu tako — ali ni potem božja volja,

Bolečine v hrbtu,

katero povzročajo obistne neprilike, hitro izginejo, ako rabite

Severovo Zdravilo za obisti in jetra.

(Severa's Kidney and Liver Remedy)

katero se priporoča za zdravljenje obistnih in jetrnih neprilik.

Cena 50 centov in \$1.00.

Znojne noge

povzročajo pekoči in bolešni občutek. Odpravite ga z rabo

Severovega Praška za noge

(Severa's Foot Powder)

ter si pridobite udobnost.

Cena 25 centov.

Potrebščina za toaleta

Ni boljšega toaletnega pripravka nego je

Severov Antiseptični toaletni prašek

(Severa's Antiseptic Toilet Powder)

Priporočila se za moške za rabo po britju, za ženske za vzdržanje lepote kože in zoper porenje, in za otroke in dojenčke zoper solčno ogrelost in razpoklost kože.

Cena 25 centov.

W.F. SEVERA CO.

CEGAR, RAPIDS, IOWA

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS

Telefon 1199

SALOON

z biljardom in keglijčcem

Poleg salona dvorana za društvene seje, veselice itd.

John Stražišar

611 Market St., Waukegan, Ill. Phone št. 571.

TUJCEM priporočam svoje do bro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave.

MILWAUKEE, WIS

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popel; od 7 do 9 zvečer. izven Chicago živeli bolniki naj pišejo slovensko.

JOS. A. FISHER

Buffet

Ima za razpolage vsakovrstne pivo, vino, smedke, i. t. d.

Izvrstni prostor za okrepčilo.

3700 W. 26th St., Chicago, Ill

Tel. Lawdale 1761

Delavci na Aurori, Minn., in tisti, kateri pridete na Auroro, ne pozabite posetiti Kováčev "Saloon" kjer vam bode sodr. Movlan postregel s hladno in svežo pijačo in unijskimi smodkami. Delavci, podpirajte svoje organizirane tovariše.

ANA KOVAČ,

Main ulica, Aurora, Minn.

da socialisti rastemo in napredujemo in da se na drugi strani širi svobodomiselnost?

— Samomor blagajnika. — Na Reki se je ustrelil v svoji pisarni 52letni blagajnik tamošnje tovarne za volje, Rihard Kern, doma iz Heba na Češkem. Na mizi so našli pismo, v katerem se mož poslavlja od srodnikov in znancev in pravi, da je izvršil samomor, ker se je naveličal živeti. Pri pregledu blagajne in računov so našli vse v najlepšem redu.

Do mi opravi

agencije in agencije

Konzularne, starokrajke sodnijske in vojaške

Javni notar Kaker

220 1/2 Grove st

Milwaukee, Wis.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

M. A. Weisskopf, M. D.

Ikušen zdravnik.

Uraduje od 10—12 predpoldne in od 7—9 zvečer. V sredo in nedeljo večer neuraduje.

Tel. Canal 476.

1842 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8996.

GOSPODINJE POZORI!

Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v grocery-sko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaja na dom.

G. Mamčlovich & Co.,

331 Greeve St., Conemaugh, Pa.

Tel. Con. 4050.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1400

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

NIZKE CENE.

Velike ugodnosti:

električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku

Sledeči parniki odplujejo ob 3 uri popoldan iz New Yorka:

Argentina 23. maja

Oceanic 7. junija

Martha Washington . . 14. junija

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

POZORI! SLOVENCII! POZORI!

SALOON

s modernim keglijčcem

Sveže pivo v sodkih in buteljnah in druge raznovrstne pijače ter mišljne smedke. Potniki dobe želene premošilke za malo ceno.

Postrežba točna in isborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se tople priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

I. STRAUB

URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima vedjo zalogo ur, vresice, pretnov in drugih dragotin. Isvrstno tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

E. BACHMAN

1719 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

je največja československa delavnica zastav, znakov, čepic in vseh društvenih potrebščin.

Zahtevajte takoj po pošti moj veliki cenik, ki ga Vam pošljem — popolnoma zastonj.

Do mi opravi

agencije in agencije

Konzularne, starokrajke sodnijske in vojaške

Javni notar Kaker

220 1/2 Grove st

Milwaukee, Wis.

Iz stare domovine

VOJAŠKA VAJA V MOČNO NARASLI DRAVI.

5 vojakov utonilo!

10. t. m. dopoldne so imeli pionirski vojniki razstrelilno vajo na Dravi, ki je vsled zadnjega deževja silno narasla. Razstreliti so morali most, ki so ga pred nekaj dnevi postavili. Med razstrelilnimi deli je 10 pionirjev v dveh čolnih pod poveljstvom lajtnanta Macenkoviča lovilo še uporabni les od mostu. Pri tej veliki vodi torej zelo nevarno delo. Ob 10. dopoldne se je en čoln prevrnil in 5 pionirjev z lajtnantom so padli v vodo. Lajtnant se je trudil, da bi rešil vojsake, toda trudil se je zaman. Ko bi ne bila prišla pravčasno pomoč, bi bil utonil tudi on. Vseh pet pionirjev je utonilo; korporal Wohlgemuth, poddesetnik Jud in pionirji Klaps, Stejniger in Pessel. Vključno neutrudljivemu iskanju niso dobili doslej še nobenega. Da rešijo nekaj starega materiala, ki ni skoraj za nobeno rabo več, pošiljajo vojsake v tako nevarno delo ob visoki vodi.

STRAŠNA EKSPLOZIJA V TRSTU.

9. t. m. zjutraj je prišel iz Grosstala na Moravskem vagon steklenice z ogljikovo kislino. Vagon bi maroli izložiti v skladišču C državnega kolodvora. Izlaganje je preskrbelo 5 delavcev, 27letni delavec Slavce je prijel steklenico v roko, ta mu je padla iz rok na drugo steklenico, ki je ležala na tleh in ki je vsled tega eksplodirala. Eksplozija je bila tako močna, da je zaginilo delavec daleč proč. Vsi so mrtvi. Skladišče se je potreslo tako kakor ob močnem potresu. Del strehe je odtrgalo in sploh je napravila eksplozija ogromno škodo. Ostalih delavcev v skladišču se je polotil silen strah in so zbežali. Delavec Spazzak se je onesvestil.

SMRT VLED ZAUVZIVANJA OVČJEGA MESA.

V vasi Flores de Avila pri Adili na Špankem je umrlo 6 oseb, ker so jedle meso garjevih ovac. 18 drugih se bori s smrtno, mnogo oseb je pa nevarno zbolelo. Meso so bili prodajali z dovoljenjem občinskih živnozdravnikov. Proti obični in živnozdravnikom je uvedena preiskava.

RODBINSKA TRAGEDIJA.

Iz železniškega mostu v bližini Monakova je skočila 9. t. m. dopoldne v Izaro vsa družina: oče mati in dva otroka. Mati in hči sta padli na jez in sta bili takoj mrtvi, oče in sin sta izginila v visokih valovih reke.

ZID SE JE PORUŠIL.

Peterburg, 7. V hiši mestnega zastopstva, v kateri je tudi več klubovih lokalov in skladišč, se je zrusil pročeln zid. Mnogo oseb je ranjenih in ubitih.

Z Jesenic. Žena iz Marijine družbe R. J. napol svetnica, kateri so že odmerili prostorček v nebesih, da bo gledala iz obljučja v obljučje napol svetniku Kranjskemu Janežu in Sojarcu, ima hčer, ki se je poročila pred letom s tovarniškim delavcem na Šavi. Pred par tedni je porodila otroka. Mati R. J. se je vsled tega tako razburila, ker poročenca nista živela tako da bi ne bilo otrok, da je iz zgolj krščansko-katoliške ljubezni udarila zeta s klavirjem po glavi, da je moral iskati zdravniške pomoči. Vsa zadeva je prišla pred sodišče v Kranjsko goro in za to dejanje je bila R. J. obsojena na 24 ur zapora.

Guljaš bi kmalu povzročil smrt. Ljudovik Korenčin, delavec v Pollakovi tovarni v Ljubljani je šel v nedeljo v Šarabonovo gostilno na Zaloški cesti, kjer si je naročil guljaš. Mož je prehitro jedel — naenkrat mu je obtičal velik kos mesa v goltancu. Korenčin ni mogel dihati, arce mu je vedno slabše utripalo — vsak čas je bilo pričakovati, da mu ugasne življenje. Prenesli so ga v deželno bolnico, kjer so mu prekrbali umetno dihanje. V bolnici so morali Korenčinu prerezati vrat in mu utakniti v vrat cevko.

Da bi ne bilo hitre pomoči, ki se Korenčin ob kosu mesa zadržal.

Detomor. Nezakonska mati Marija Kaldič iz Vinice pri Šmarjeti, stanujoča v Zalogu št. 12, je 27. junija t. l. zopet povila nezakonsko dete ženskega spola. Otrok je pa kar naenkrat izginil. Žandarmarija jo je odpeljala v mokronoški zapor. V soboto zjutraj 5. t. m. je izpovedala, da je otrok za hišo. Pripeljala so jo na lice mesta, kjer so izkopali otroka. Ko so ga izvedenci raztelesili, so se prepričali, da je nečloveška mati otroka zadušila.

Rodbinska tragedija. V soboto je prišel na začasni dopust rezervni topničar Teodor Vogl. Ker ni našel doma svoje žene, ki je plačilna natakarija v restavraciji Blumenstöckli v Celovcu, se je pojavila pri njem ljubosumnost. Dal je odpreti s silo posebni predal svoje žene in je našel v tem predalu več pisem, ki dokazujejo, da je imela njegova žena skoro cel čas, kar je bil odsoten — bil je sedem mesecev na južni avstrijski meji — ljubavno razmerje z nekim stražnikom iz Beljaka. Končno je našel Vogl svojo ženo v restavraciji. Napadel jo je po kratkem prerakanju z bajonetom in jo težko ranil na spodnjem delu. Točaja, ki je hotel ženo braniti, je vrgel v omaro za pivo in ga precej poškodoval. Žena je tekla v kuhinjo, kjer se je zgrudila nezavestna. Odpeljali so jo v bolnico, kjer so zdravniki dognali težko poškodbo, kateri bo žena bržkotne podlegla.

Iz mrinje do vojaške službe. V Saehsenburgu je skočil v Dravo 21letni hlapec Ivan Huber. Huber je bil letos potrjen k vojakom in ker se ni mogel kljub raznim poskusom rešiti vojaške suknje, je izvršil samomor. Bil je sicer priden delavec in zanesljiv uslužbenec. Truplo utopljenca še niso našli. Huber je že delj časa pravil, da izvrši samomor, ako ga ne oprostite vojaščine.

Ločitev cerkve od države v Walesu. Poslanska zbornica na Angleškem je sprejela v tretjem čitanju zakon za ločitev cerkve in države v Walesu. Poslanska zbornica je s tem že v drugič rešila to predlogo. Zbornica lordov jo bo skoraj gotovo zopet odklonila. Če odobri poslanska zbornica še v tretjič predlogo, tedaj bo veljavna tudi če je ne sprejme zbornica lordov.

Na smrt obsojeni Epileptik. Atentator na španskega kralja Sanchez Allegre, je obsojen na smrt. V utemeljitvi sodbe izreka sodišče, da je bil Sanchez pri izvršitvi atentata pri polni zavesti in da je atentat dobro pripravil. Sanchez Allegre je epileptik! Atentator ni hotel podpisati obsojbe in se bo pritožil na kasacijsko sodišče.

Že zopet nesreča v trboveljskem rudniku. Rudniški kapitali ima že zopet težko poškodbo mladega delavca na svoji črni vesti. Dnes 9. t. m. je težko ponesrečil devetnajstletni Karl Kajtna. Od 5. do 6. popoldne mu je padel premog na nogo tako močno, da mu je čevljev s palecem vred odbilo.

Strašna eksplozija v mlinu. Miskole, 8. julija. — V parnem mlinu je nastal ogenj, ki so ga pa kmalu zadušili. Ko je hotela požarna bramba že oditi, je nastala strašna eksplozija, da se je vse zidovje zrušilo. Mlin je pogorel popolnoma. Neka žena je od strahu umrla.

Otrok je zažgal. — V nedeljo je začelo gorjeti ob pol desetih dopoldne na Razdrtem pri St. Jernejcu. Zažgal je štirinpol leta stari sinček posestnika Hočevarja, ker je dobil vžigalice. Pogorela je lesena hiša z gospodarskim poslopjem, kobila in enoletno zrebce. Gospodar je bil zavarovan za neznatno vsoto. — Nikdar ne pazijo starši dovolj na svoje otroke!

Smrt na železniškem tiru. — Iz Beljaka poročajo, da je povozil tovorni vlak nedaleč od železniškega mosta na turski progi železniškega delavca Štefana Taška. Tašku je odtrgal stroj glavo in

dešno roko. Tašek je nesrečo zakrivil sam. Igral je z nekim tovarišem na progi in preslišal zaverovan v igro vlak, ki ga je prehitel. Mož zapuša vdovo in štiri nepreskrbljene otroke.

Zapadnočeško rudniško društvo je v ratiborskem okraju kupilo od grofa Lariš-Mochna 72 hektarov zemlje in bo v Zgornji Šleziji odpri velik premogovnik.

Nesreča v ladjedelnici. Šest delavcev mrtvih. — V ladjedelnici "Buttler" se je 28. m. m. zgodila velika nesreča. Tramovje se je zrušilo na partijo delavcev; šest je ubitih, dva sta težko, dva pa lahko ranjena. (Zgodilo se je v Vachi, v Turingiji.)

Končana šoferska stavka. Stavka šoferjev in voznikov v Parizu se je končala, ker je policijski prefekt zaradi velike dirke, ki je bila 29. m. m., izpolnil zahteve stavkajočih.

Potres v Italiji. — V južni Italiji je bil 28. m. m. dopoldne potres. Iz občin Roggiam Gravina, Mongrasano, San Marco, Argentario, Cervicati in Dipignano javljajo, da je napravil veliko škodo, največ v prvih dveh občinah, kjer je tudi več oseb poškodovanih.

Francoški militarizem. Generali proti triletni službi. — V Parizu je bil 26. m. m. senzacionalen shod proti triletni vojaški službi. Vabilo na shod je podpisalo šest generalov. Udeležilo se ga je več kakor tritisoč poslušalec. Tudi trije generali so prišli. General Percin je zelo ostro govoril proti vladni predlogi in se je posluževal istih argumentov, s katerimi so bojujejo socialisti v parlamentu. Poslušalci so priredili navzočim generalom velike demonstracije.

Vojni minister bo demisioniral. — Vojni minister Heeringen bo 1. oktobra odstopil. Njegov naslednik bo general Gallwitz.

Povodenj na Ogrskem. Smrtne žrtve. — V Rešici je rudar Stanger utonil, ko je hotel potegniti kos lesa iz vode. Njegova bolna žena je umrla, ko je izvedela za njegovo smrt. V Oermenyesu je prst zasula hišo kmeta Gregorja Lazarja in pokopala njega z ženo in tremi otroci.

Rochefort umrl. — Bivši komunar in poznejši Boulangist, znani politični pisatelj Henry Rochefort je umrl, 83 let star, v kopalnišću Aix les Bains.

IZ EVROPE.

Malokdaj se pripeti, da dobi tvorničar pismo iz drugega dela sveta, ki hvali njegov zidelek. Z veseljem obelodanimo mi pismo gospoda Tomaža Žovle, Mozirje, Stajersko: "Želim Vam poročati, da rabim Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino že precej časa, in da se mi jako dopade. Jaz moram to vino vsakomur priporočati, posebno tistim, ki imajo slah tek, zaprtje in ne spijo dobro." Vsaka družina ve, kako važno je imeti pri rokah sredstvo, ki takoj pomaga v takih slučajih. V lekarnah Jos. Triner, 1333-1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. Trinerjev liniment bo vedno dal popolno zadovoljnost, če so členi trdi in če počutimo bolečine v mišicah. (Adv.)

Kadar nemorete dobiti pravi Richter pain expeller pri vašem lekarnarju pišite na

F. AD. RICHTER

74-80 Washington Street, NEW YORK, N. Y.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovica je največja na Zapadu in ima vse najboljše opeanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 5% obresti. — Slovenci postrženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,818,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO, ILLINOIS

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo.

Izdelujeva obleke po najnovejši modli.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue
vogal Loomis ulice
Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,900,000.00

JAN KAREL, PREDSEDNIK. J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorom "Clearing House" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi vlogo poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure sveder; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure popoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonomo.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijake cigare! — E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik. W. E. WISSINGER, blagajnik.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —

M. Poldrugáč 1816 So. Centre Ave.

POZOR! SLOVENCIM V CHICAGO!

Pravi kranjski semenj, združen z izletom

— priredi —

Slovenski Delavski Sokol Chicago

V NEDELJO, DNE 3. AVGUSTA
V GARDEN CITY GROVE, LYONS, ILL.

PROSTE VAJE slovenskih telovadcev in telovadk, pri katerih sodelujejo tudi češki in hrvaški telovadci.

Tekmovalno kegljanje. Najboljši kegljavnici dobe darila.

Na prodaj vsakovrstna roba na semnju ... po visokih in nizkih cenah. Vse napol zastonj!

Vstopnina 15c za osebo. Pivo prve kvalitete na čepu, okusen prizredek na razpolago.

Kako se pride na prostor, na katerem se vrši izlet?

Vzemi karo do Ogden ave. in se pelji z njo do 52. ave. Tam se presedi na karo, ki vozi v Lyons. Stopi s kare pred mostom prek reke Desplaines. Tam se obrni proti jugu našel boš lahko pravi prostor.

NA CESTI.

Miha: Ti Jaka, kam pa bežiš tako hitro s Tvojo mis bakoš?
Jaka: Ali še ne veš, da nočem več delati za druge, od sedaj naprej sem sam svoj gospodar, ne boje me več lenubi kapitalisti izkoriščali.
M.: Kako si pa zlomaka to napravil, Ti Jaka si pa res britne glavec.
J.: Ha, tega ravnc ne vem, če sem res briten, vem pa to, da sem si kupil famo.
M.: Kje pa, povej mi no, kako je pa tam, je dobra zemlja, boš kos tam žitovi?
J.: Vsega Ti ne morem povedati, ker se mi mudi na vlak. Kupil sem v Crivitz, Wis., v Marinette county od lastnika samega Theo. Kersten, dobil sem je PEAV POCENI. Veš Miha, lastnik je že precej star ter bi se rad na vsak način hitro znebil svoje zemlje. Zemljiškim kompanijam nisem dal zasluziti nič. Zemlja je zelo dobra, podnebje pa zdravo. Rojaki, ki so že tam, se niso mogli dovolj nahvaliti. Kako je zdaj tam lepo po farmah, zdaj vidiš vse, kako raste in obrodi en ali drugi poljski pridelek. Komaj čakam, da bi že bil enkrat tam. Voda pa že taksa, da bi se je celo ne branil na smrti postelji.
M.: Če je res vse tako dobro, bom pa še jaz prišel za Teboj. Na koga pa se naj obrnem?
J.: To bi pa res bilo lepo, da bi postal Ti moj sosed. Kupi tu zemljo, kjer so že farmerji in ne tam, kjer jih še ni in kjer ne veš, če bi bil kos izhajati. Piši v slovenskem jeziku po pojasnila in po knjižico na Kerstenovega zastopnika N. PIKLOR, 1526 West 21st St., Chicago, Ill. Če kupiš zemljo se Ti povrne vsa vočnja. Pa še nekaj. Kersten mi je podaril v mestu Crivitz eno loto za hišno stavbišče, če bi me morebiti veselilo iti v mesto. Na uho mi je tudi povedal, da bo dal eno loto vsakemu povrhu, ki kupi zemljo do 25. avgusta. Zemlja ni zato čisto nič dražja, glavno je za njega, da bo zemlja hitro prodana.
M.: Pa si imel dovolj denarja, da si lahko kupiš?
J.: 150 dolarjev sem plačal, ostanek bom pa dal v 10 letih, kakor bom kos. Srečno Miha, na avidenje v Crivitzu.

1.) Rodovitna zemlja; 2.) Zdrava, čista studenčna voda; 3.) Zdravo podnebje, ugodna klima in prijazen kraj; 4.) Dober trg doma in dobre železniške zveze s velikimi industrijskimi mesti; 5.) Nizke cene, lahki obroki ter nobene čifutarije.

Še je prostora za 150 rojakov. Pridite in ogledajte si to zemljo in kraj sedaj ko vidite kaj raste in kako raste. — Tu bodo sami Slovenci, tujevc ne bo med nami.

VSE TO je vzrok, da sem prodal od 23. marca naprej nad 60 rojakom farne v največji slovanski farmerski naselbini v WAUSAUKEE, WIS.

PREDNO kupite farmo, glejte, da imate poleg drugih tudi TE ugodnosti, brez katerih niste v stanu uspešno izhajati.

Za nadaljne informacije pišite

A. MANTEL, c. o. GRIMMER LAND CO.,
Room 1007 — 133 W. Washington St., CHICAGO, ILL.